

LAISVĖ

LITHUANIAN WEEKLY
PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417
Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:
United States, per year \$12.00 United States, per 6 months . . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year \$15.00 Canada, Lat. Amer., 6 months \$8.00
Foreign countries, per year . . . \$15.00 Foreign countries, 6 months . . . \$8.00

MX, TRD, BMD ir t. t.

Kai anadien prezidentas Reaganas per televiziją ir per radiją išdėstė savo planą sukoncentruoti 100 taip vadinamų MX branduolinių sviedinių, jis tą padarė sukaukęs visus savo aktoriškus gabumus—jo balsas buvo švelnus ir idealizmo pilnas, lyg jis būtų sakęs pamokslą apie ateisiančią rojišką ramybę pasaulyje; jo veido išraiška buvo panaši,—lyg jis būtų sekęs kalėdišką pasakaitę vaikams . . . Net naujas pavadinimas buvo duotas tiems MX sviediniams,—"Peacekeeper", kitą sakant, "Taikos Saugotojas". Ir kiek kainuos tas pluoštas tų malonių "Taikos saugotojų"? Ogi, "tikrai" 30 milijonų dolerių! Ir tada . . . tada, sakė prezidentas, mes būsimė arčiau prie apsiginklavimo lygybės su Tarybų Sąjunga, ir tada mes galėsime pradėti nusiginkluoti . . .

Taip mūsų prezidentas sako prie kiekvieno naujo žingsnio link vis didesnio ginklavimosi. Buvęs aukštas valdžios pareigūnas Franklin A. Long rašo New Yorko "Times" puslapiuose, kad MX yra tik pradžia ištisos naujos virtinės ginklavimosi žingsnių. Reaganas ir jo ekspertai teigia, kad MX koncentruotieji sviediniai bus "savai saugūs". Bet, anot Longo, slapti Pentagono planai jau vystomi, kaip apsupti MX vietovę nauja sviedinių apsaugos sistema (ballistic missile defense) ir kiek ta kainuos? O, visai nedaug,—"tik" 12 milijonų dolerių . . .

Ir taip tas pamišimas tęsiasi. Apart MX ir BMD vystoma vis daugiau TRD (dar kita rūšis masinės mirties pabūklų), B-1 orlaivių atominiai sviediniai, submarinų branduolinių ginklai ir taip toliau ir taip toliau.

Pasipriešinimas tam pamišimui auga mūsų šalyje. Opozicija prieš MX planą labai stipri Kongrese. Katalikų bažnyčios vadovybė aiškiai pasisakė už nusiginklavimą. Ir ne tik vadovybė: statistiniai tyrimai rodo, kad didi dauguma eilinių katalikų pritaria vėlyvųjų stoviu už nusiginklavimą. Opozicija auga pačioje Republikonų partijoje. Reagano aktoriški gabumai, šypsenos ir saldūs žodžiai neįstengia užmaskuoti fakto, kad mūsų šalies politika ginklavimosi klausimu yra izoliuota nuo viso likusio pasaulio. Iš kitos pusės, visas pasaulis, įskaitant kapitalistinių, aiškiai mato, kad Tarybų Sąjungos tvirtas, pastovus ir nuoseklus stovis už taiką turi būti paremtas.

Irano moterų likimas

Pasaulis labai mažai dabar domėjosi Iranu. Pasaulinėje plotmėje Iranas paskutiniu laiku nustojo lošęs svarbią rolę, nebent per tą savo nelemtą karą prieš Iraką,—ir apie tą klausimą sunku susigaudyti: net pažangūs žmonės Trečiajame pasaulyje, tai yra, Azijoje ir Afrikoje, negali remti vieną ar kitą pusę.

Tad, pasaulis palieka Iraną kaip ir nuosalyje. Bet ten, pačioje šalyje, aišku, įvykiai vystosi, žmonių gyvenimas krepimasis į vieną ar kitą linkmę. Kas, pagaliau, vyksta Irane, kuris dar save vadina revoliuciniu kraštu?

Kad Chomeinio vadovaujama islamiška klerikalija smarkiai nukreipė revoliuciją nuo pažangių vėžių, negali būti abejonės. Bet vienu atžvilgiu, moterų teisių ir padėties, Chomeinio valdžia nustūmė Iraną šimtmečius ir šimtmečius atgal.

Irano moterys beveik nedalyvauja politiniame gyvenime. Jos atstumtos nuo vadovybės postų, joms labai sunku dabar siekti mokslo. Tiesa, įstatymai to nesako. Bet įstatymų nereikia, nes Irane beveik viskas dabar tvarkoma pagal Islamo Korano nuostatus. Nėra kitos musulmoniškos šalies pasaulyje, kur kiekvienas atsilikėlis nuostatas, skelbtas daugiau negu prieš tūkstantį metų Arabijos dykumose, būtų taip rimtai traktuojamas, kaip Chomeinio Irane. Iranietės dabar vaikšto apsigabusios, kad jos "neerzintų vyrų lytiškų užgaidų". Seimyninis gyvenimas stumiamas į praetį, kuomet moteris buvo vyro nuosavybė,—o jo teisė buvo turėti daugiau negu vieną žmoną. Moterys negali maudytis jūroje, jos negali dalyvauti sporte. Pramoginiai šokiai visai uždrausti, ir taip toliau, ir taip toliau.

Jau dėl to vieno fakto, dėl tos kraštutinės moterų nelygybės, Irano negalima vadinti revoliuciniu kraštu,—koks jis revoliucinis, jei pusė gyventojų neturi pačių pamatinių pilietinių teisių?

Viešos televizijos stotys

New Yorko srities televizijos Kanalas 13 randasi sunkioje padėtyje: jis turi net šeši milijonų dolerių deficitą ir yra priverstas nutraukti eilę savo programų. Kanalas 13 yra vyriausia taip vadinamos viešosios televizijos stočių. Po visą šalį tokių stočių yra net virš šimto. Jos tuomi skirtingos nuo komercinės televizijos, kad neužsilaike iš garsinimų ir kitokio komercionalizmo. Tokiu būdu tos stotys įstengia būti rimtesnės, kultūringesnės, kartais ir liberališkesnės. Tas tinklas, PBS (Public Broadcasting System) lošia labai svarbią rolę Amerikos kultūriniam gyvenime. Tai per tas stotis perduodami rimčiausieji dramų veikalai, debatinės programos, paskaitos ir pan. Tie kanalai irgi kreipia daugiau dėmesio į kalbines ir rasines mažumas. Kanalas 13 New Yorko, pavyzdžiui, pašvenčia gerą dalį savo laiko ispaniškai kultūrai, vaikams, Juodiesiems. Tas pats kanalas taipgi turi tamprius ryšius

PASAULINIAI ČEMPIONAI

Kolumbijoje įvykusiame IX pasaulio vyrų krepšinio čempionate TSRS rinktinė jau trečią kartą iškovojo aukso medalius. Pasaulio čempionų gretose—net trys Kauno žalgiriečiai: Valdemaras Chomičius, Sergejus Jovaiša ir Arvydas Sabonis.

Ilijos Fišerio nuotraukos

Sie vyrai apie mėnesį laiko praleido Jungtinėse Amerikos Valstijose. Iš 12 susitikimų su įvairiais Amerikos krepšininiais, tarybiniai krepšininiai laimėjo 9. Daug apie juos rasė Amerikos spauda ir visur specialiai minėjo A. Sabonį. Jie taipgi buvo rodomi per televiziją.

Grįždami namo, krepšininiai buvo apsisotę tris dienas New Yorko ir lietuviai krepšiniai susitiko su pažįstamais. Buvo malonu susitikti su jaunais čempionais, kurie ruošiasi atvykti ir į Los Angeles olimpinės varžybas 1984-aisiais metais. Lauksime!

"LITUANICOS" SKRYDIS

Artėja didžiojo skrydžio penkiasdešimties metų jubiliejus. 1933 m. liepos 15 dieną du bebaimiai lakūnai, lietuviai pakilo iš New Yorko aerodromo leidosi į didelę, tuo laiku pavojingą, kelionę į savo tėvynę Lietuvą. Lakūnai S. Darius ir S. Girėnas savo skrydį paskyrė Lietuvai. Sunkiai pakilo jų lėktuvas "Lituanica" ("Lietuva") iš New Yorko aerodromo ir pasuko į rytus, kad įveiktų Atlantą ir tuo pačiu išgarsintų Lietuvą, iširti galimybę skristi per Siaurės Atlantą.

Prieš skridimą abu atkaklius žemaičiai lakūnai kruopščiai rengėsi skridimui. Daugelis tautiečių, gyvenančių Amerikoje, noriai rėmė jų ryžtą. Atsirado ir tokių, kurie buvo prieš skrydį, skelbdami, kad lakūnai pasinaudosi surinktais pinigais, o į Lietuvą neskris. I tokius skelbimus lakūnai nekreipė dėmesio ir atkakliai siekė skrydžio per Atlantą į Lietuvą. Ir tada, 1933 m. liepos 15 d. anksti rytą lakūnai lengviau atsiduso, atplėšė lėktuvą nuo žemės. Lakūnų nuotaka buvo gera. Tik gaila, kad jie neturėjo jokių ryšių priemonių ir niekuo negalėjo pranešti apie savo skrydžio sėkmę, niekuo negalėjo informuoti pasaulį apie save.

O Kaune, kaip ir visoje Lietuvoje nekantriai laukė lakūnų. Žmonių minios Kauno aerodrome žvelgė į vakarus, iš kur turėjo pasirodyti "Lituanica". Bet jos vis nebuvo, nors pagal apskaičiuotą laiką ji turėjo pasirodyti. Tik liepos 17 d. atskriėjo žinia, kad "Lituanica" nukrito Soldino miške, o abu lakūnai žuvo, nuskrudę 6,411

km. per 37 val. 11 minučių. Tai buvo antras pagal nuotolį skrydis pasaulyje, aukso raidėmis įrašytas į pasaulinę aviacijos istoriją. Lakūnų žuvimo aplinkybės iki šiol neišaiškintos. Yra versija, kad lėktuvas galėjo numušti vokiečių zenitinę artileriją. Tokia nuomonė buvo Lietuvos žmonėse.

Nors buvau dar nedidelis, bet jau prisimenu, kaip tada laukė Lietuvos kaimiečiai lakūnų, kaip galėjosi jų, jiems žuvus. Atrodė, kad neteko labai artimu, brangių žmonių. Atsimenu, Sakių apskrities Kidulių valsčiaus Karališkių kaime jaunimas dainavo:

"Vokietijai ties Berlynu Stovi storas vokiety; Jisai laukia, vokiety, atskris orlaivys, Vokiečiai begėdžiai negerai padarė, Kam Stepona Dariui ir Stasi Girėnui į kapus nuvarė".

Tai buvo lietuvių liaudies balsas, atsiliepiantis į lakūnų žuvimą ir, gal būt, nurodantis tikruosius avarijos kaltininkus. Žmonės piktingos vokiečiams. Tačiau valdžia uždraudė tokias dainas. Bet žmonės, nebadami draudimo, jas dainavo. Net paugliai ir vaikai dainavo minėtą ir panašias dainas.

Ilgai kalbėjo kaimiečiai apie legendarinį S. Dariaus ir S. Girėno skrydį, apie jo nelaimingą pabaigą. Kad jam žintai lakūnų atminima, kiekvienam didesniajam Lietuvos mieste atsirado S. Dariaus ir S. Girėno gatvės, Kauno istoriniame mieste, kurio nukentėjusiems bus gauta federalinė pagalba atsistatytai.

Honolulu. — Uraganas Iwa nusisaukė Havajų salas, padarydamas didelių nuostolių gyventojams ir jų nuosavybei. Labiausiai nukentėjo šiaurvakarių salų dalis. Gubernatoriaus paskelbė, kad nukentėjusiems bus gauta federalinė pagalba atsistatytai.

Manila. — Filipinų gynybos ministras susitikime su katalikų vyskupų konferencijos dalyviais pareiškė, kad Marcos vyriausybė pilnai reikalauja bausti kunigus, kurie dedasi su sukilieliais.

TARPTAUTINĖS TEMOMIS

ATNAUJINTAS MADRIDO SUSITIKIMAS

Lapkričio 9 dieną Ispanijos sostinėje Madride atnaujintas Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarime dalyvavusių šalių atstovų susitikimas. Šis susitikimas su pertraukomis vyksta nuo 1980 metų lapkričio mėnesio. Jo galutinis tikslas—padidinti Europos valstybių savitarpio supratimą ir išplėsti jų bendradarbiavimą, kurį pradėjo visos Europos pasitarimas Helsinkyje. Kaip tik už tai stoji Tarybų Sąjunga ir kitos socialistinės šalys, kurios negaili pastangų, kad užtikrintų taiką Europoje ateitį.

Idėja pasirašyti Europos saugumo ir bendradarbiavimo sutartį Tarybų šalis iškėlė dar 1954 metais. Tačiau prireikė maždaug dviejų dešimtmečių atkaklaus ir kruopštaus darbo, kol Europos šalių, taip pat JAV ir Kanados vyriausybės pradėjo rimtai keistis nuomonėmis daugeliu klausimų, liečiančių taikų kapitalistinių ir socialistinių valstybių sambūvį.

Po kruopštaus diplomatinio pasirengimo buvo sušauktas Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimas. Jame dalyvavo visos Europos šalys (išskyrus Albaniją), taip pat JAV ir Kanada—iš viso 35 valstybės.

Europos pasitarimo Baigiamąjį aktą valstybių ir vyriausybės vadovai pasirašė Helsinkyje 1975 metų rugpjūčio 1 dieną. Jis tarsi susumavo praėjusio pasaulinio karo rezultatus—galutinai įtvirtino Europos valstybių sienas, nustatytas su triuškinus hitlerine Vokietija ir fašistine Italija. Šiame dokumente parengti principai, kuriais privalo vadovautis pasitarime dalyvavusios šalys, konkrečiai—tokie principai, kaip suvereni lygybė, jėgos nenaudojimas ir negrasinimas ją panaudoti, sienų neliečiamumas, taikus ginčų suregulavimas, žmogaus teisių gerbimas. Kartu daugeliui metų buvo numatytos skirtingoms socialinėms sistemoms priklausantių šalių plataus ir savitarpiai naudingo bendradarbiavimo pagrindinės kryptys. Taip prasidėjo naujas tarptautinio įtempimo mažinimo etapas, kai jam turėjo būti suteiktas realus turinys.

Tačiau vėlesni įvykiai parodė, kad įtempimo mažinimas turi ir ryžtingų šalininkų, ir pakankamai galingų priešininkų. Nuo 1977 metų spalio mėnesio iki 1978 metų kovo mėnesio Belgrade vyko Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarime dalyvavusių valstybių atstovų susitikimas. Jau tada gana aiškiai pasireiškė kai kurių šalių, pirmiausia—JAV, valdančiųjų sluoksnių siekimas palaidoti Baigiamąjį aktą, konkrečiai—nepaisyti jo reikalavimų atsakyti bet kokių kišimosi į kitų valstybių vidaus arba užsienio reikalus. Todėl ten pat, Belgrade, priimtas nutarimas nuo 1980 metų lapkričio 11 dienos surengti Madride eilinį pasitarime dalyvavusių valstybių atstovų susitikimą sukėlė ir naujas vilts, ir naujus bėgštavimus.

Deja, vilts, kad Madrido susitikimas padės stiprinti bendradarbiavimą Europoje, kol kas neišsipildė. O štai bėgštavimai, jog jis bus panaudotas atitraukti visuomenės dėmesį nuo svarbiausio—nuo "Helsinkio dvasios" įtvirtinimo ir vystymo—buvo pagrįsti. JAV atstovo skatinamos NATO šalių delegacijos nedavė teigiamo atsakymo į pasiūlymą sušaukti

konferenciją, skirtą pasitikėjimo priemonėms ir nusiginklavimui Europoje. Jos iš esmės "išaldė" ir kompromisinį Baigiamąjį dokumento projektą, kurį pateikė neutralių ir neprišingusių šalių atstovai. Kartu NATO atstovai iš Madrido kongresų rūmų tribūnos žūliai užsipuolė TSRS ir kitų socialistinių valstybių vidaus ir užsienio politiką.

Kaip toliau vyks diskusija Madride, kol kas sunku pasakyti. Aišku viena: žodžių dvikovos anaipol nepadedą spręsti problemų, kurios šiandien jaudina Europos bei kitų žemynų tautas. Ir priešingai—sėkmingai pasibaigęs Madrido susitikimas duotų naudos tautos ir Europos žemyno vakaruose, ir rytuose. Kai kalbama apie karo pavojaus likvidavimą ir skirtingų santvarkų valstybių bendradarbiavimo santykių plėtojimą, negali būti nugalėtojų ir nugalėtųjų. Nugalėti gali tik protas. Socialistinės šalys stovi už tai, kad Madrido susitikimas baigtųsi teigiamais rezultatais, pirmiausia—už tai, kad būtų priimtas nutarimas sušaukti konferenciją dėl pasitikėjimo priemonių ir nusiginklavimo Europos žemyne.

V. Sereika

Laiškai

Brangioji Ieva "Mizariene!!

Jau seniai ruošiausi parašyti keletą žodžių Tamstai. Pirmiausia noriu išreikšti širdingą užuojautą mirus Jusui Sesutei ir Broliui. Tai niekas negali pakeisti to skausmo, kurį Tamsta pergyvenate.

Antra, netekus drg. Bimbos, sužinojau ir su dideliu liūdesiu perduodu visiems "Laisvės" darbuotojams gilia užuojautą.

Mes prieš tą nelaimę esame bejęgiai ir turime susitaikyti su likimu.

Trečia, Tamstą sveikinu su vyriausybinio apdovanojimu ir uždėta Tamstai labai atsakingą postą—"Laisvės" redaktore. Tai garbingos, bet ir atsakingos pareigos. Linkiu sėkmės, ištermės garbingame darbe, sveikatos, laimės ir daug, daug gražių saulėtų dienų Tamstos gyvenime.

S. Nakaitė

Kaunas

Association For Cultural Relations With Estonians Abroad

Dear Mrs. Bimba

We have heard about your heavy loss. Please accept mine and our organization's deepest sympathy.

I also would like to remind you that you are an awaited guest in Estonia. We hope you will let us know when you will be ready to visit us so we will have the papers ready for a month's stay and if you have any special wishes we are ready to help you.

Sincerely,

Ulo Koit
Chairman of the Cultural Committee
Tallinn, USSR

Highly respected

Ilse Bimba,

Please accept our deepest sympathy in the loss of your husband. The wound is still very fresh . . .

We hope you will find strength and health to keep on working for the ideals of your and our late husband's and find time also to write again to our paper.

Wishing you the best,

Daisi Mihailova

"Kodumaa" Editorial Staff

Tallinn, USSR

Pradžiai—lyginimui ir a

Per buržuaz laikotarpį (19 voje buvo iš benamiais 40 mu, 400 tūkst buvo bedarbiai

Dabar kasr venvietėse pa tančiai indiv dar 2 tūkstan meniuose p lūkiuose ir ūkiuose ne t užtikrintas d galima ji pa specialybė, su trauki.

. . . Per r rajono Kirovdūnų gyvenvie kusoje papuš tā, išaugo nau sis kvartalas. spalvingais, s medinių skyd riuos gamina rimentinis stambiausia ta baltijyje tokia imonė.

Pavasari gru dabartinių n kėsi šiame ko kurio pastaty kaimas—jmon vitrina. Jame ypač išseiginė Kaimiečiai at čia pagal sav rinktų namą.

Alytaus kom na konstrukc skydų sienoms jų vietose mo Iš vieno ir tū statybininkai į tipu namus p kambarius. Ju gumai: centri vandentiekis, vonios.

Užsakovo ru namo statyba s riboja projei mu. Visa kita nuose sukurt nes statybos or

Kombinatas, tinis galingum čiai namu per r mu nestokoją. linę rajoną išp ma, kurią resp linkinai paruo čius socialisti nus tyrimus, o apie tūkstantį gyvenviečių. I ir tarybinių ūk kelios iš vienki melioruojamų se.

— Socialistis tvarkymas yra TSRS aprūp produktais pr lis,—sako Lieti kinių statybos susivienijimo mininkas Alg šis.—Mūsų re pertvarkymas gal. Iš buržuaz veldėjome viei ma. Išsimetę p jį sodybos, kel laukus į smul trukdė našiai n technika, meli kelti bendrą kultūra.

Sis kaimo p procesas pras kolkūkus. Tačia tā, planinga ch vėdinant dab agrarinę politik u sustiprėjus rybinių ūkių valstybei pra daugiau lėšų k kymui.

Per pastaru nukelta 91 tū kienių arba t trėdalis jų ben Kartu vis spar tomas naujas k laikotarpį su ūkiu parama pastatyta 93 tū mu ir butų. Da

NAUJAS LIETUVOS KAIMAS

Pradžiai—keletas faktų pa- lyginimui ir apmąstymui. Per buržuazijos valdymo laikotarpį (1919-1940) Lietu- voje buvo išvaržyta ir tapo benamiais 40 tūkstančių šei- mų, 400 tūkstančių valstiečių buvo bedarbiai.

Dabar kasmet naujose gy- venvietėse pastatoma 4 tūks- tančiai individualių namų, dar 2 tūkstančiai butų visuo- meniniuose pastatuose. Kolūkiuose ir tarybinuose ūkiuose ne tik kiekvienam užtikrintas darbas, bet ir galima jį pasirinkti pagal specialybę, sugebėjimus, po- trauki.

... Per mėnesį Molėtų rajono Kirovo kolūkio Min- dūnų gyvenvietėje, nusidrie- kusioje papušne palei plentą, išaugo naujas gyvenama- sis kvartalas. Jis užstatytas spalvingais, surenkamais iš medinių skydų namais, ku- riuos gamina Alytaus ekspe- rimentinis kombinatas— stambiausia tarybiniam Pa- baltijėje tokia specializuota imonė.

Pavasarij grupė kolūkiečių, dabartinių naujakurių, lan- kėsi šiame kombine, prie kurio pastatytas savotiškas kaimas—įmonės produkcijos vitrina. Jame visada judra, ypač išieginėmis dienomis. Kaimiečiai atvažiuoja, kad čia pagal savo skonį pasi- rinktų namą.

Alytaus kombinatas gami- na konstrukcijų, medinių skydų sienoms rinkinius ir iš jų vietose montuoja namus. Iš vieno ir tų pačių detalių statybininkai gali suresti 70 tipų namus po 3, 4 ir 5 kambarius. Juose visi pato- gumai: centrinis šildymas, vandentiekis, kanalizacija, vonios.

Užsakovo rūpesčiai tokio namo statyba praktiškai ap- sibrvoja projekto pasirinki- mu. Visa kita atlieka raju- nuose sukurtos tarpkolūki- nės statybos organizacijos.

Kombinatas, kurio projek- tinis galingumas 4 tūkstan- čiai namų per metus, užsaky- mų nestokoją. Pagal genera- linę rajonų išplanavimo sche- mą, kurią respublikos moks- lininkai paruošė, atlikę pla- čius socialinius ir ekonomi- nius tyrimus, dabar kuriama apie tūkstantį ūkių centrinių gyvenviečių. Į jas kolūkiečiai ir tarybinių ūkių darbininkai keliasi iš vieniemių, esančių melioruojamų žemių plotuo- se.

Socialinis kaimo per- tvarkymas yra neatsiejama TSRS aprūpinimo maisto produktais programos da- lis,—sako Lietuvos tarpkolū- kinių statybos organizacijų susivienijimo valdybos pir- mininkas Algirdas Baltu- šis.—Mūsų respublikoje šis pertvarkymas yra sudėtin- gas. Iš buržuazinių laikų pa- veldėjome vieniemių siste- mą. Išsimitę po visą teritori- ją sodybos, keliai į jas skaldė laukus ir smulkius gabalus, trukdė našiai naudoti galin- gą techniką, melioruoti žemes, kelti bendrą žemdirbystės kultūrą.

Šis kaimo pertvarkymo procesas prasidėjo sukūrus kolūkius. Tačiau platų mas- tą, planingą charakterį, igy- vendinant dabartinę TSKP agrarinę politiką, darbai iga- vo sustiprėjus kolūkių ir ta- rybinių ūkių ekonomikai, valstybei pradėjus skirti daugiau lėšų kaimo pertvar- kymui.

Per pastaruosius 15 metų nukelta 91 tūkstantis vien- kiemių arba daugiau kaip trečdalis jų bendro skaičiaus. Kartu vis sparčiau buvo sta- tomas naujas kaimas. Per šį laikotarpį su valstybės ir ūkių parama gyvenvietėse pastatyta 93 tūkstančiai namų ir butų. Daugiau kaip 53

tūkstančiais butų per tą laiką padidėjo ir kaimo visuomeni- nis gyvenamasis fondas.

Šis klausimas nėra papras- tas ir neiškart Lietuvos ar- chitektams, statybininkams pavyko surasti teisingą atsa- kymą. Neapsieita iš pradžių ir be klaidų. Jas šalinant, dabar architektai vienodai atsižvelgia ir į amžiais susi- klosčiusias valstiečių gyveni- mo tradicijas, ir į statybos industrializavimo galimybes. Patobulintos rajonų išplana- vimo schemas, kuriose atsi- žvelgta į perspektyvines gam- ybos specializavimo krypt- tis, gamybos centrų išdėsty- mą.

Kokį Lietuvos statybinin- kai mato kaimą ateityje? Atsakydamas į šį klausimą, A. Baltušis pabrėžė, kad tai miesto tipo gyvenvietė, pa- kankamai didelė, kad joje galima būtų turėti visą socia- lino-kultūrinio ir komunali- nio-buitinio aptarnavimo ob- jektų kompleksą: kultūros namus, mokyklą, vaikų lop- šelius-darželius, parduotuves ir valgyklas, serviso įstaigas. Gyvenimas parodė, kad į tokias gyvenvietes noriai ke- liasi valstiečiai iš vieniemių, į jas dažniausiai sugrįžta šeimos, kažkada palikusios kaimą.

Ir dar viena Lietuvos kai- mo pertvarkymo ypatybė: naujos gyvenvietės užstato- mos daugiausia vienbučiais namais su ūkiniais pastatais ir juos supančiu sodu, daržu. Tuo ne tik atiduodama duok- lė valstiečių gyvenimo tradi- cijoms, bet ir apsaugoma nuo per didelio žmonių atotrūkio nuo žemės, kiekvienai šeimai sudaromos palankiausios są- lygos užsiimti asmeniniu pa- galbinu ūkiu. O ir jaunoji karta čia turi galimybes pratin- tis prie valstiečio darbo, ugdytis pagarbą šiai neleng-

vai, bet garbingai profesijai. Kompleksiškai sprendžiant šiuos klausimus, dabar prie kiekvienos sodybos gyven- vietėje paliekama asmeni- niam naudojimui iki ketvirčio hektaro žemės. Dar 35 arus asmeniniam naudojimui kolū- kiečių šeimos gauna toliėliau nuo namų.

Atliktos respublikoje soc- iologinės valstiečių apklau- sos patvirtino dar vieną to- kio gyvenviečių užstatymo pranašumą. Jis pastebimai suartina kaimiečio ir miestie- čio gyvenimo sąlygas, o tai vis labiau skatina jaunus šei- mas pasilikti kaime. Neatsi- tikintai tad Alytaus kombi- nato namų ekspozicijos em- blema tapo gandra, iš senų senovės mūsų kaime laiko- mas šeiminko padornuo, šeimyninės laimės simboliu.

J. Budrys

● KRAMTYKITE I SVEIKATA!

Žurnale „Technika i nau- ka“ rašoma, kad sibirietiai žinojo ir vartojo kramtomąją gumą daug anksčiau, negu ji paplito užsienio kraštuose.

Baikalo taigos medžiotojai ir miško kirtėjai iki šiol kramto gamtos dovaną — spygliuotųjų medžių derą. Pasak tenyčių gyventojų, nuo jos stiprėja dantys.

Apimtus ginčams, ar nau- dinga kramtomoji guma, ar ne, dauguma specialistų tei- gia, kad ji stimuliuoja ner- vų centrų, teikia budrumo, skatina atsipalaidavimą, sei- lių išsiskyrimą, virškinimą, valo dantis. Tarybų Sąjunga- je kramtomoji guma pradė- ta gaminti 1976 m. pabaigoje Jerevane. Įmonė, kuri gami- na kramtomąją gumą, ketina pradėti gaminti kramtomąją gumą-cigaretę ir gydymą- ją gumą. Kramtomoji gu- ma su validoliu — ir ska- ni kaip saldainis, ir psicholo- giškai geriau nuteikia, negu validolis po liežuviu. Armė- nų konditeriai pagamino kramtomąją gumą specialiai sportininkams. Ji kelia tonu- są ir didina išvermę.

JUDITA VAICIŪNAITĖ

Tamsėdama tirpsta diena

Gal iš sniego, iš sambreskio, gal iš nostalgijos susilydžius žiemos valanda — — keturi saksolonai į sutemas, skaldyk savo keturias sienas vardan tos minios maišaitės — — ji tave iškamavo ir sustingo ledynų tylo, vos išvengus praužusio tuščio KAMAZ'o tu ant tilto — lyg statula, suvilnija aksomas lyg sniego draperija, ir tamsėdama tirpsta diena, troleibus spūstim prasiveržus ties perėja, dar šerkšnotos šviesos sklaidina...

Gėlės senuose portretuose

Išegtos į plaukus tulpės, pakalnutės, astros, nuodas kaspino aksomas, nėriniai ir perlai, akys iš tamsių aukšinių rėmų — — gyvos aistros, neslėptos iš nebijėties launystės nykiat pergalei...

Rožės tarp krūtų, dar skleidžiančios miglotą kvapą, rožės, degančios po duklėmis baroko saulė, tebežydi drobei, mestos kažkuomet į kapa, skelkom spinduliavę iš gilybės tauriai, blausiai...

Gėlės senuose portretuose — — o gražščios puokštės sapno veidrodžiuos, o jūs, kurios prieš vėją puoštės...

Lietingas sekmadienis

Skleidžiantis rūko pilkajai rožei, rytą išnyrant Kotrynos bokštams, nuteka galvų skaidrius mažoral tiesiai link tavo namo upokšniais...

Pilkšvas, sidabriškas ir perlamutrinis brėkštantis miestas, šaltai akmenuotas, o dulsvame veidrodely nuo pudrinės — — veidas išblyškęs ir iškamtuotas...

Neatpažįstamas, svetimas veidas, po akimis nykūs nemigos ratul... Vien iš miglos — be vaivorykiškių vaizdas, vien iš miglos — tų kiemų kvadratai...

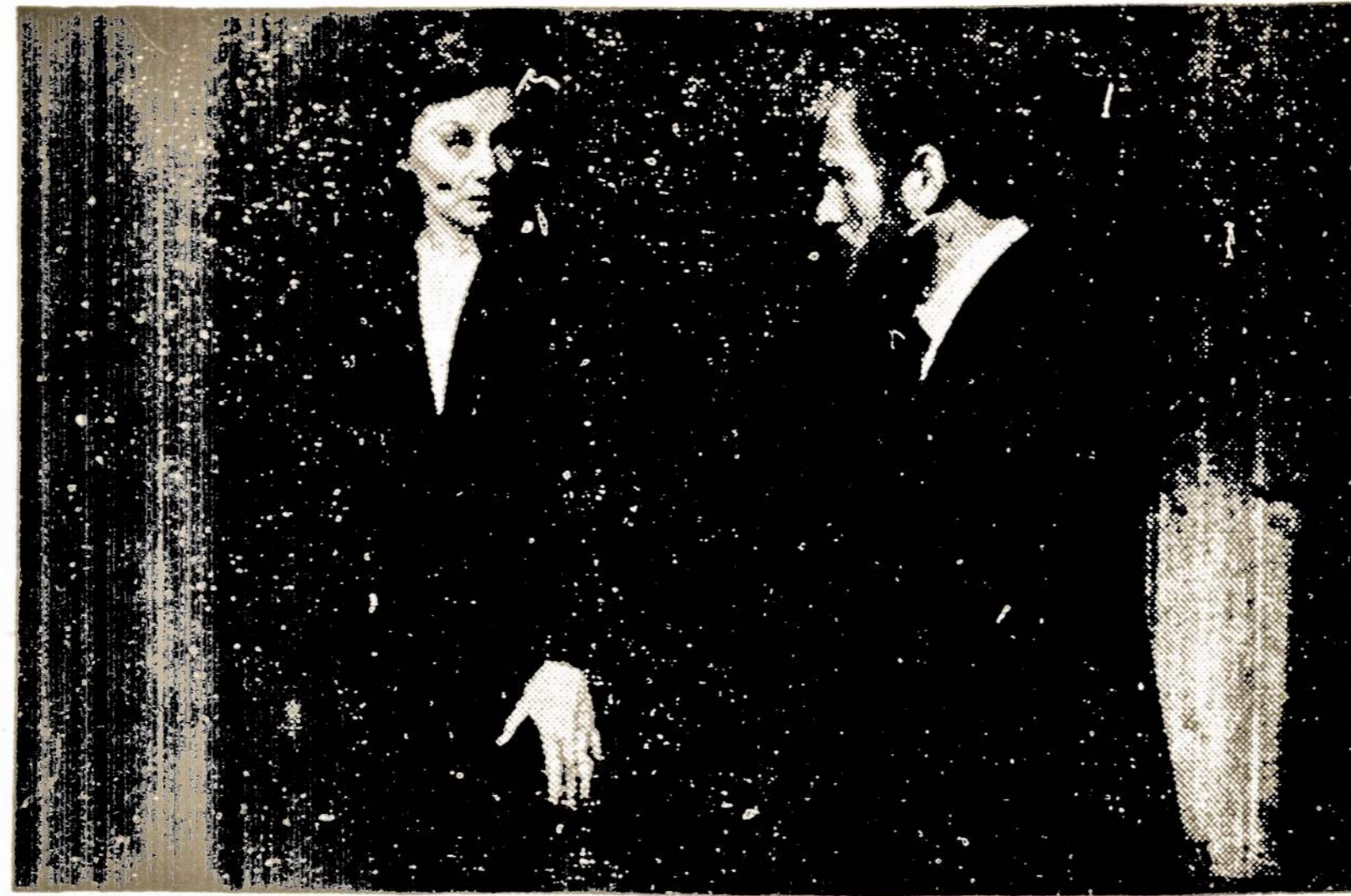

Lietuvoje ir už jos ribų gerai žinomas Kauno "Sanito" chemijos-farmacijos fabrikas. Siemiet imonė pagamins įvairių gydomyjū preparatų daugiau kaip už 13 milijonų rublių. Pagrindinė produkcija yra ampulės, kurių per tris ketvirčius pagaminta du milijonai virš plano. Fabrikas gamina apie 30 pavadinimų preparatus, beveik ketvirtada- lis jų eksportuojama į 20 užsienio šalių.

Nuotraukoje : Pirmaujanti galeno-fasavimo cecho fasuo- tojų brigada, vadovaujama brigadininkės Viktorijos Bešu- kienės [iš kairės] Viktorija Bešukienė, Vida Kaselienė, Janina Užkuraitienė, Vitalija Čaikauskienė, Nijolė Kazake- vičiūtė ir Marytė Jakubėnaitė.

Nuotraukoje : Galeno-fasavimo cecho poilsio zona. K. Jurelės nuotrauka

Kadras iš filmo „Medaus mėnuo Amerikoje“: Morta — R. Stalilūnaitė, Jurgis — J. Budraitis

Nežinioje ir šaltyje

Naujo lietuviško vaidybinio filmo „Me- daus mėnuo Amerikoje“ (scenarijus savo pjęsės „Paskutinis prašymas“ motyvais pa- rašė A. Laurinciuokas, filmo meno vadovas M. Giedrys, montažo režisierius A. Gri- kevičius, operatorius J. Tomasevičius, dai- lininkas A. Svažas) veiksmo užuomazga to- kia: žmona išvyksta pas vyrą, su kuriuo dramatiškomis aplinkybėmis buvo išskirta beveik prieš trisdešimt metų, pirmąją vestuvių naktį. Tada, paskutinėmis hille- nės okupacijos Lietuvoje dienomis, jų me- daus mėnuo baigėsi net nepradėjęs, o dabar, po tiekios įvairiuose kontinentuose ir skirtingoje socialinėje aplinkoje išgy- ventų metų, abu viliasi jį susigrąžinti...

Filmo pabaigoje girdime skausmingą, rėšų susikaupusio vyriško monologą: „Aš kaltas, kad neišsaugojau tavęs. Tegali iš- pildyti ir pildau paskutinį tavo prašymą. O koks bus mano paskutinis prašymas? Ir kas jį išpildys?“

Dvi tokios nepanašios kelionės — ku- pinas ilgisio, nerimo, neįgyvendintų jau- nystės svajonių, lūkesčių, prisiminimų Mor- tos grįžimas į „medaus mėnesį“ ir finali- nis Jurgio skrydis į Lietuvą su žmonos palaikais — tarsi įjėmina dviejų žmonių tragediją.

„Medaus mėnesio Amerikoje“ autoriai pasirinko ne žiūrovų graudinimo, o sudė- tingesnį, gilesnės meninės charakterių ir situacijų analizės reikalaujantį kelią. Taip gimė ryškios idėjinės politinės orientaci- jos filmas. Net tose scenose, kuriose balan- suoja ant melodramos ribų, nesunku jžiū- rėti publicistineis išraiškos priemonės.

Morta Stikliūnaitė (R. Stalilūnaitė) sa- kosi vykstanti ne į Ameriką, o pas savo vyrą. Bet tie grynai moteriški argumentai skir- ti pirmiausia jai pačiai, Mortai. Vaziuo- dama pas Jurgį, jį bijo nežinios, Ir jį patenka. Ta nežinia — Amerika. Ir Jurgis Stiklius, tapęs Amerikoje garsiu chi- rurgu Džordžu Stikeriu (J. Budraitis), Ir jo draugai. Ir aplinka, Ir „dipekai“. Ir „medaus mėnuo“. Visas šitas nežinios kompleksas užklumpa Mortą kaip kalnų

grūdis ir galų gale pastūmėja į savizudy- bę.

Nemaža filmo atkarpa primena nebylų- jį kiną. Veikia herojų veidai, žvilgsniai, detalės. Aerouostų salės, koridoriai, tar- nautojai... Mortos veidas, kupinos ašarų akys, žvelgiantios pro gėlių puokštę, pa- sako daugiau nei išitas gražiausių, skam- bausių žodžių srautas, prasiveržiantis į filmą po jau minėtų mažalkalbį epizodų. Vien nebyli susitikimo scena suteikia juostai tokį emocinį krūvį, kuris atperka vietomis kylančią tiesmukumą ir abejotinas savo tikroviskumu situacijas.

Karo vaizdų „Medaus mėnesyje Ame- rikoje“ beveik nėra, nors būtent hitleri- niai okupantai išskiria jaunavedžius. Tik Mortos ir Jurgio prisiminimuose, o greičiau jų pasąmonėje, šmėstelį pora žaibiš- kai trumpų nuožmaus smurto scenų. Bet jos labai reikšmingos filmui. Tik po ilgų dešimtmečių, pasiilęjus tarplautinių senty- kių atmosferai, po vienu stogu suvedami mažai vienas kitą bepažįstantys, gražiau- sius metus vienatvėje išgyvenę, gal visiš- kai susvetimėję žmonės.

Filmo tylų kartkartėmis sudrumscia tu- čiuose ligoninės koridoriuose šurpiai ai- dintis Aleno sūnaus rikšmas. Tai — naujo karo, neseniai pasibaigusio Vietname ir tebeliepsnojančio kuriame nors kitame karštame planetos taške, aidas, žadantis vis naujas aukas, naujas tragedijas. Jis akompanuoja ir ekrane bręstantiai trage- dijai.

Per tris dešimtmečius atšala ir karščiau- si jausmai. Vis dėlto ir Morta, ir Jurgis tikisi bent į senąvę atgauti tai, ką iš jų jaunystėje atėmė faizmas, Ilgais išsiskyri- mo metais būta visko: Morta išaugino dukrą, gyveno vardan jos, vardan jos šei- mos, būsimo anūko; Jurgis, išskentęs ka- ro pabėgėlio dalią, ilgaiuiui prasimūšė į žmones. Tačiau visą tą laiką jiems abiem stigo šeimos židinio šilumos. Ar vėl susitė- Morta ir Jurgis būtų įstenge, sugebėję iš naujo susilydyti bendrą židinį, jei ne Viet- namo džiunglėse suluošinto kareivio kraup- rus rikšmas „Ateik!“, jei ne kapitalistinio gyvenimo tikrovė, kurioje ir tegalė, o brėsti tragiški įvykiai, prasidėję po mėgi- nusio išprovokuoti Mortą Aleno žurnalis- tinės nesėkmės ir vėlesnės jo išdavystės su pasipėptu magnetofonu?

Gaila, kad filmo kūrėjai tarsi pasimetė herojų užgriuvusių įvykių gausybėje, kiek sujaukė jų veiksmų logiką, griebėsi kinematografinės greitakalbės. Todėl atmo- sferą, susikaupusi virš Stiklių šeimos, daro juostą gal kiek „pritemptą“. Štai, sakykime, iki galo taip ir išlieka neiški Deivido (R. Adomaišis) sužalojimo priežastis. Ar avarija buvo iš anksto suplanuota, kad vi- siškai sužlugdyt pirmųjų nesėkmių palytė- tas Džordžas Stikeris? Jei taip, tai negi

pasikėsimo organizatoriai buvo tokie aiš- kiaregiai ir iš anksto numatė, kad Deivido sužeidimas užtrauks ant Stiklių galvos dar vieną — finansinę bėdą? Gal šis epizodas ir nekristų taip į akį savo alogiskumu, jei ne autorių mėginimas paaiskinti gan su- painiotą situaciją Džordžo žodžiais, kupi- nais artėjančios grėsmės nuojautos. Suži- nojęs, kad Morta mėgino padėti sužalo- tam Deividui, Džordžas nepriekaištauja žmonai, tačiau užsimena, jog pirmiausia reikėjo iškviesti policiją. O j Mortos nu- sistebejimo šūksnį „Kodėl?“, vyras prana- šiškai atsako: „Greit sužiniosi“.

Ziūrėta kaip į vandenį: netrukus išsyst- tame draudimo kompanijos atstovą, kuris pareiškia, jog, norėdama padėti suzeista- jam, Morta tik dar labiau jį sužalojo, to- dėl Stikeris per teismą bus priverstis iš- mokėti nukentėjusiam didžiąją draudimo sumos dalį...

Nepaisant spragų meninio pasakojimo audinyje, „Medaus mėnesio Amerikoje“ kūrėjams pavyko gana įtaigiai perteikti pagrindinę idėją. Ne reakingiosios lietu- viškos emigracijos Jungtinėse Amerikos Valstijose sukeltas šurmulys, ne jos rez- gamos pinklės priveda Mortą Stikliūnienę prie savizudybės. Ahykus pas vyrą, jį patenka į visiškai kitokį pasaulį, susiduria su kapitalistiniu gyvenimo būdu, kur žmo- gus žmogui — vilkas, kur nėra nieko šventa, kur besidėdą šeimos bičiuliai ir draugais prisiplakėliai gali parduoti pa- čiu šlykščiausiu būdu už kelis skatikus, panašiai kaip Alenas. Kai kam gali pasiro- dyti, jog D. Banionis lyg ir bando rea- bilituoti ar bent pateisinti savo herojų — sūnaus tragedijos, kitų gyvenimiškų aplin- kybių prie budugnės krašto pastūmėją Aleną. Atvirščiai. Aktorius tiesiog nešykė- ti net ir tokiam nedideliam vaidmeniui savo meistriškumo spalvų, kuria Aleną tokį, ko- kj jį padarė negailestinga tikrovė.

Ziūrovai, be abejo, atkreips dėmesį ir į R. Stalilūnaitės, J. Budraitis, A. Adomai- čio, kurie kiek leidžia dramaturgiškai, suviltina čia viename, čia kitame epizode, nebylio- je scenoje.

Zingsnis po zingsnio atskleidžiamas pa- likusios Tėvynę moters tragedija, ilga, ne- lengvą jos vyro praregėjimo procesą, ryš- kiais potėpiais vaizduodamas gražią, ta- čiau nejaukiu šaltumu dvelkiančią, jų taip ir nesuigrąžinto medaus mėnesio aplin- ką, šykštokais strichais priedamas įvairių likimų žmones, kurie supa Stiklių šeimą, filmas parodo žmogaus teisių ir laisvių kapitalistiniame pasaulyje iliuziškumą, nu- vainikuoja plačiai užsienio propagandos garsinamą „ameriketietisjėją“ demokratiją, prabyla iš ekrano „Amerikos“ literatūra ir Menas

NAUJI METAI

MIELI BIČIULIAI!

Netrukus užversime paskutinį šių, 1982 metų kalendoriaus lapelį. Senieji metai buvo darbingi, pilni kilnių polėkių, didelių minčių, gilių ieškymų, daug kam svajonių išsipildymo metai. Buvo ir liūdny akimirkų, kurios sukrėtė ne vieno širdį (man buvo didelis pergyvenimas, mirus broliui Vytautui 1982 m. balandžio 17 d.). Bet jau viskas praėję.

Nauji metai keliauja per žemę; Nauji metai kiekvieno širdy, Ir už laimę taures

šiąnakt kelia Mūs bičiuliai suėję būry.

Jie jie sveikin kiekvieną pilieti

Mūsų žemės— planetos gražios, Linki džiaugsmo,

svajonių gėlėtu, Ir visiems jie palinki taikos!

Naujų metų proga norisi palinkėti Jums darbingos nuotaikos, geros sveikatos, didelių darbų, plačių ieškymų.

Būkite sveiki ir laimingi. Labai norėtus, kad visoje planetoje būtų taika, ramybė, draugystė ir pasitikėjimas, kad niekas nenešiotų užantyje akmenio, kad visi būtų laimingi, kad visi ieškotų grožio, tyros meilės. Žiūrėkit

Jau šypsosi žvaigždės platybėj dangaus, Mėnulis snieginais klajoja;— Pakelkime taures!

Sudaužkim skambiau! Lai būna gražus mums rytojui!

Lai liejas šampanas plačiai per kraštus!

Lai dainos ir juokas teskamba!

Sutinkame šiąnakt Naujuosius metus Ir naująją laimę surandam! Tad būkim laimingi šiais metais visi

Ir kurkim gyvenimą naują;— Tešviečia visuomet mums saulė šviesi

Ir meilė visur viešpatauja!

Tebūna pasauly šiais metais taikal!

Tautas tegul riša draugystę! Išgerkime taures, draugai, mes už tą,

Kad mūsų draugystė nevystų!

Pakelkime taures! Sudaužkim skambiau!

Lai būna gražus mums rytojui!

Ir dainą užtraukim! Teskamba garsiau!

Lai girdi ją Nemuno kloniai!

Norėtus, kad Naujuose metuose vienas kitą žmonės geriau suprastų, vienas kita labiau gerbtų ir mylėtų, kad visi būtų teisingi, stengtųsi padėti vienas kitam, kad visi dirbtų kuriamajam, o ne griu-namajam darbui. O štai Jau kyla raketos į dangų, Jau skamba griausmingas "valio!"

Bičiulį pasveikina brangu Sustoje būrelis draugu.

Ir linki jam metų laimingų, Ir džiaugsmo jam linki marios,

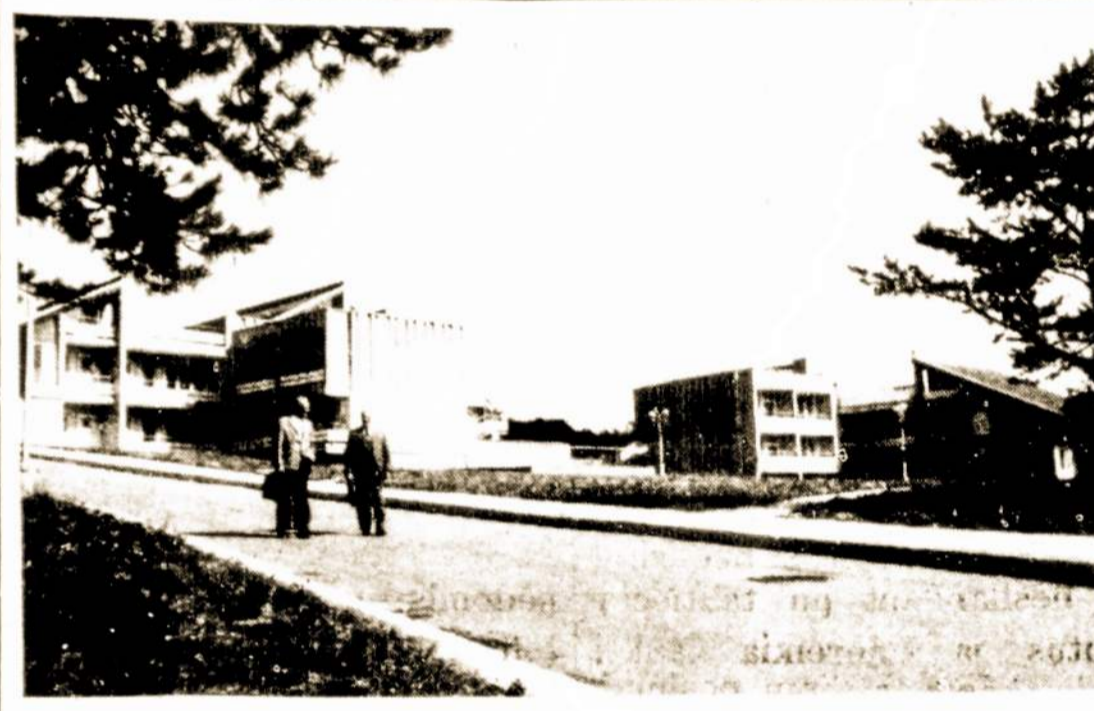
Sveikatos tegul nepristinga, Įveikti jam laiko audras!

Tad ir Jūs, mieli Bičiuliai, būkite sveiki ir laimingi! Linksmų Jums Naujų 1983 metų!

Kęstutis Balčiūnas iš Kvedarnos

Tauragės sūrių gamykla garsėja fermentiniais sūriais "Sėta". Jie yra maistingi, skanūs. Nuotraukoje: Darbininkė Albina Knystautaitė ruošia fermentinį sūrį "Sėta". M. Baranausko nuotrauka

Nidoje, Urbo kalno papėdėje duris atvėrė nauji Rašytojų kūrybos namai, kurie pastatyti pagal kauniečių architektės I. Gedgaudienės projektą. Vienu metu čia gali gyventi ir dirbti 60 žmonių. Nuotraukoje: Rašytojų kūrybos namai Nidoje. B. Aleknavičiaus nuotrauka

Naujos knygos

ISLEIDO "VAGA"

Spalio mėnesį iš spaudos išėjo didelė Aldonos Vaitiekūnienės monografija "Vaizgantas". Tai ilgo ir kruopštaus mokslininkės darbo rezultatas. Sulaukėme studijos apie žymų rašytoją, išvairiusi gilia vagą mūsų kultūros bei literatūros dirvonuose. Jonas Mikelinuskas pradėjo leisti savo kūrinių seriją. Pasirodė pirmą knygą—apsakymų rinktinė "Žiupsnis smėlio". Tai kūrybinė ataskaita prasidedanti apsakymu "Triušio paslaptis" (1946) ir pasibaigianti "Ir vel mažasis" (1961). Joje sudėti geriausi apsakymai iš penkių iki šiol pasirodžiusių rinkinių. Marcelijus Martinaitis nauju eilėraščių knygoje "Toli nuo rugių" tęsia Kukučio temą, kuriai paskirta didesnė dalis eilių. Anglijoje gyvenantis lietuvių poetas Vladas Slaitas (g. 1920) išleido eilėraščių rinktinę "Be gimtojo medžio". Čia sudėti geriausi eilėraščiai iš dešimties rinkinių, išleistų 1949-1978 metais. Knygoje gražiai iškyla gimtosios Ukmergės, Sventosios vaizdai, priešinimasis vienišumui, būties apmąstymai.

ISLEIDO "MOKSLAS"

Tarybų Lietuvos kultūra (1940-1980) (320 psl.). Leidinyje atsispindi lietuvių socialistinės kultūros formavimas jos laimėjimai per 40 Tarybų valdžios metų Lietuvoje, atskleidžiama kultūrinės revoliucijos Lietuvoje esmė, turinys. Parodoma, kaip, Komunistų partijai vadovaujant, buvo ugdoma socialistinė lietuvių kultūra, literatūra, menas, kuriama ir plečiama, tarybinė liaudies švietimo sistema.

K. Navickas. Nacionalinių santykių raida Tarybų Sąjungoje (192 psl.). Knygoje nušviečiama TSRS nacių ir tautybių suartėjimo turinys bei jo esmė, nacionalinių santykių vystymosi kryptys socializmo etape. Supažindinama su TSKP nacionaline politika, TSKP XXVI suvažiavimo nutarimais apie partijos uždavinius igyvendinant leninę politiką ir auklėjant šalies darbo žmones socialistinio internacionalizmo ir tarybinio patriotizmo dvasia brandaus socializmo sąlygomis.

K. Strumskis, I. Marčėnka, G. Meljankovas. Lietuva ir Baltarusija. Bendradarbiavimas brandaus socializmo metais. (180 psl.) Leidinyje nušviečiama Lietuvos TSR ir Baltarusijos TSR visuomeninis, politinis, ekonominis ir kultūrinis bendradarbiavimas brandaus socializmo sąlygomis. D. Čičalienė

Kviečia saulės takas

Plati miškų juosta supa miestą. Kai padvelkia pietvakarių vėjelis, gatvės pakvimpa saku aromatu. Simtametės pušys, skarotos eglės iš visų pusių slepia jį nuo žvarbaus rudeninio vėjo. Čia ilgiausias Lietuvoje šiltų orų laikotarpis.

Sis miškų miestas—tai Druskininkai. Miškų ir saulės miestas, žmonių sveikatos šaltinis. Dosni jam saulė. Atriedėję pušų viršūnėmis, jos spinduliai žadina dzūkų smėlynus, užlieja gatves ir parkus. Prasiskverbdami pro tankią medžių lapiją, saulės zuikučiai strykčioja sraunią Ratnyčia ir bėga ja Saulės takas į tėvelį Nemuną, pasakui save viliodamas tūkstančius poilsiautojų.

Saulės takas—ne išmonė, o tikrinis vardas. Kas lankėsi Druskininkuose, tas, be abejo, juo ėjo. Nuo gydymosi fizikultūros parko link Naujasodės malūno. Tai šešetas kilometrų žaviomis Ratnyčios pakrantėmis, pušynėliais. Tačiau kelias neatrodo ilgas. Per upelį štai permosti dailūs tilteliai, liepteliai su turėklais. Tik jie ne vinimis prikalti, o kažkokiu būdu alksniam "į rankas" įduoti.

Paeini gabalėli, ir balto beržo suolas kviečia pailsėti, atsiremti į jo patogią atlošą. O argi neprisėsi prie miško skobnių, kur iš storių drūtgalių padaryti? Salimais—jei kepsnio užsimanytum—akmenine sienute atitverta lauzavietė. Gražu, patogiu ir saugu. Jei ir visą dieną ganysi saulės zuikučius Ratnyčios raibuluose, kelionė neprailgs. Nuotaika bus šviesi, kaip ir pats Saulės takas.

Kas dar keliaus Ratnyčios krantais, kas džiaugsis šventiška "Saulės tako" nuotaka? to džiaugsmas bus dvigubas. Dvigubas, nes karto su juo džiaugsis Saulės tako kūrėjas—miško technikas Vytautas Urnevičius. O ir kaip

nesidžiaugti, kad prabėgę metai dosnūs gražiais darbais.

Saulės takas—tai vienas iš daugybės miškininko V. Urnevičiaus rūpesčių. Žaliosios valdos plačios, kiekvienas jų kvartalas reikalingas dėmesio. Bet darštūs žmonės visur suspėja.

Jei visus svarbiausius darbus išminėtų miškininkas Algirdas Valavičius, rankų pirštų pritrūktum. Miško kultūrų mišinimas, sodinimas, priežiūra. Salia to Algirdas atlieka dar didelį mokslinį darbą. O svarbiausia, niekad nepamiršta pagrindinio miškininko pašaukimo—puosti gimtąjį kraštą.

Daug dienų, nemažiau naktų nuplaukė su mintimis, kaip apželdinti Liškiavos piliakalni, kažkada Vinco Krėvės apdainuota. Dabar šio kalvu senolio šlaitai sutvirtinti, šalia pušaičių žalias kepurės kelia liepaičius. O kas papuošė Druskininkų gatves rožėmis, rodenų krūmeliais, kas pasirūpino, kad kraštovaizdį pajavaintų erkščekčiai, šaltalankiai, gudobelės? Ne, nesuškaičiusi visų Algirdo darbų, sunku juos aprėpti, kaip ir čionykščius miškus.

Margina ruduo žaliają Druskininkų juosta, įvairina ją daugiaspalviais potepiais. Kartu su šiuo gamtos dailininku skuba ir Druskininkų girininkas Vladas Pugačiauskas, miškų ūkio direktorius Andrius Adomavičius. Aplinkinius kurorto miškus jie mato ateityje dar tvarkingesnius, vaizdingesnius, įvairnesnius, teikiančius daugiau naudos ir malonumo darbo žmogui. J. Budraitis

Jungtinės Tautos. — Čia pranešta, kad per pirmąjį šių metų pusmetį Tarybų Sąjungos importas iš Vakarų šalių padidėjęs 10 proc., o eksportas net 19 proc., lyginant su praėjusiais metais.

JONAS KALINAUSKAS

Paklausk manęs ko nors

Paklausk manęs ko nors mažos smulkmenos paklausk ką galvoju paklausk kodėl man taip neramu

tokia bevardė galybė atsiviepusiose prarajos lūpose kokius ženklus ji siunčia užmarštin

tiekl nedaug bereikia gal tik žvilgsnio tik judesio nueini į spengiančių tolumų vienas kaip lig šiol vienas kaip lig šiol

Paklausk manęs ko nors nesvarbu ko paklausk manęs ku greičiau dar yra laiko

VAJUS

GAVIMUI "LAISVEI" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖJO RUGSEJO 1 IR TĖSIS IKI ŠIŲ METŲ GRUODŽIO 31 D.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vadininkus ir labai laukiame naujų vadininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirmą vajuos dieną. Rūpinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajuos reikalų ir kalbinti žmones užsakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS
1-ma \$50; 2-ra \$45; 3-čia \$40; 4-ta \$35; 5-ta \$30; 6-tą \$25; 7-ta \$20; 8-ta \$15; 9-ta \$12; 10-ta \$10.

KREDITAVIMO PUNKTAI
Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktą nuo 5 centų, už atnaujintus prenumeratas 1 punktą nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktą 50 centų.

KREDITŲ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲS PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITOS NEBUS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

\$20.000 FONDAS

Apart jeigu už prenumeratas ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vaju sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti \$20.000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

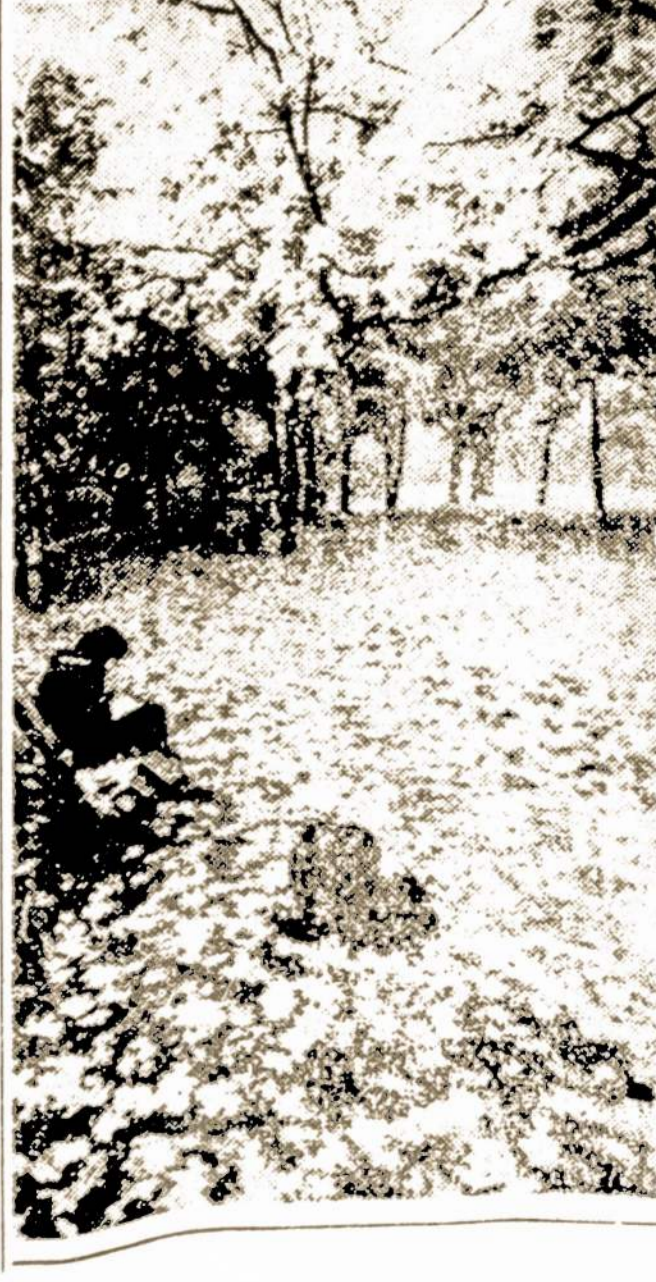
Užsakykite "Laisvę" Savo Giminiams Ar Draugams į Lietuvą. Jie Bus Jums Dėkingi Už Tą Dovaną

"LAISVĖS" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje \$12.00 metams, \$6.50 pusei metų.
Kanadoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.
Lietuvoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.

Visais vajuos reikalais rašykite:

Laisvė
102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

L. Grubinsko ir A. Ostasienkovo nuotraukos

KAN

Netekome ma

Lapkrčio 1 Karpavičienė Georgetown, Toronto. Mirė tėjusi nuo vėž ryžtinga moteris ilga laiką, viršū. Jos vyras čius miręs prieš Nuliūdime liko ra Douglas (I šeima ir sūnus pus (Karpaviči Paskutinio žodį pasakė J. Procesijos į ka Visi dalyvavus nime buvo pa ir Dukterų Kl pavaisinti. Velionė buvo draugė, priklaus organizacijai darbuosi su donuoja Kryži

Skaudi

Draugė V. atsigavusi po dukra Helena Karpavičienės staiga kita augė į ją mašinę trenkė. Draugė į ligoninę.

Kamuo

Smarkiai susklienė. Gydosio tojo priežiūrė. ru Klubu finar Nuolatine veik ganizacijos.

Sveikinti

per "Laisvę" Artinasi žienu Nauji Metai, žmonių rūpes sveikinimu. Ta sveikinti visus per "Laisvę" rašičiui būtų ekdos ir sutaupti laiką.

Sunkiai su

Antonete Skrtartinė Moterų bos sekretorė, susirgusi. Ambta i ligoninė, k visa savaite. žodžius ligonė dukters prižiuri

Ele

Reiškiamei ir jos i ir visiems malonios d žemėlė.

- B. R. V.
- J. A. Z.
- S. H. T.
- B. J. T.
- J. M. M.
- J. Sinki
- P. M. E.
- J. A. Y.
- F. E. L.
- A. R. A.
- V. Masi
- A. Paju
- P. E. P.
- P. Lado
- M. Pūr
- V. Rim
- J. Petk
- B. L. L.
- S. J. K.
- I. Ruki
- J. B. M.
- N. Ber
- M. Vai
- A. A. C.

KANADOS ŽINIOS

Torontiečių kronika

Netekome malonios draugės

Lapkričio 15 mirė Elena Karpavičienė, gyvenusi Georgetown, nelabai toli nuo Toronto. Mirė eilę metų kentėjusi nuo vėžio ligos. Buvo ryžtinga moteris, kovojusi su liga ilgą laiką, bet liga paėmė viršū. Jos vyras, P. Karpavičius miręs prieš kelis metus. Nulūdime liko dukterė Leonora Douglas (Daugėlienė) su šeima ir sūnus Arturas Karpus (Karpavičius) su šeima.

Paskutinio atsisveikinimo žodį pasakė Jonas Morkis. Procesijos į kapines nebuvo. Visi dalyvavusieji atsisveikinime buvo pakviesti į Sūnų ir Dukterų Klubą, kur buvo pavašinti.

Velionė buvo labai maloni draugė, priklausė prie lietuvių organizacijų. Karo metu darbuotoja su Kanados Raudonojo Kryžium.

Skaudi nelaimę

Draugė V. Masienė, vos atsigavusi po ligos, vyko su dukra Helena Galeni ir E. Karpavičienės laidotuves, staiga kita automažina smogė į jų mašiną ir labai sutrenkė. Draugė turėjo grįžti į ligoninę.

Kamuoją ligos

Smarkiai susirgo A. Poškienė. Gydosi namie, gydytojo priežiūroje. Ji yra Moterų Klubu finansų sekretorė. Nuolatine veikia mūsų organizacijose.

Montreal, Quebec

Sveikinkite savuosius per "Laisvę"

Artinasi žiemos šventės ir Nauji Metai, o su jais ir žmonių rūpesčiai—rašymas sveikinimų. Tad kodėl nepasveikinti visus vienu šūviu per "Laisvę"? Tada ir laikraščiui būtų ekonominės naudos ir sutauptumėte savo laiką.

Sunkiai susirgusios

Antonė Skrupskienė, dabartinė Moterų Klubu valdybos sekretorė, buvo sunkiai susirgusi. Ambulansu išvežta į ligoninę, kurioje išbuvo visą savaitę. Rašant šiuos žodžius ligonė gydosi namie, dukters prižiūrima.

Teko sužinoti, kad jau kelinta savaitė serga Onutė Vilkelienė, kuri per daugelį metų darbuotoja Sūnų ir Dukterų Draugijoj, o dabar darbuotoja Sūnų ir Dukterų Klubu.

Draugė A. Vinskienė susižeidė ranką. Gydosi namuose.

Draugas J. Sinkūnas, buvęs Sūnų ir Dukterų Draugijos Centro pirmininkas, vis dar ligoninėje. Jis turėjo širdies priepuolį. Dar nepažaudajama, kad jį draugai lankytų.

Linkiu visiems ligoniams greit susveikti.

Išvyko atostogų

Jonas ir Ada Morkiai išvyko į Floridą atostogoms. Jiems atostogos yra labai reikalingos, nes šie metai jiems buvo rūpesčių metai. Reikėjo daug pastangų. Jonas ir Ada abu yra aktyvūs Toronto Lietuvių Sūnų ir Dukterų Klubu nariai. Jonas yra Klubu sekretorius ir salės gaspadorius.

Neteko sargo

Klubu sargas per daugelį metų, J. Petkauskas labai susilpnėjo sveikatoj ir buvo išvežtas į ligoninę, o iš ten, gydytojų patarimu, perkeltas į Nursing Home. Jam jau 80 metų, tad prie ligos prisidėjo ir amžius.

Ada Suplevičienė Moterų Klubu pirmininkė ištiktai skaudžios nelaimės—voniųje puolė ir labai skaudžiai užsigavo. Nuvežta į ligoninę patikrinimui, ar kur nelūžęs kaulas. Dabar gydos namie, sūnaus priežiūroje.

Abiem ligonėm linkiu greit pasveikti.

Susiziedavo

Julia Norkeliūnaitė susiziedavo su ukrainų tautybės vaikinui. Vestuvės įvyks kada nors po naujų metų.

Svečiavosi

Pas Marytę Salčiūnienę svečiavosi jos velionio vyro Bruno giminės iš Toronto. P.

GEORGETOWN, ONT., CANADA

Mirus

Elenai Karpavičienei

Reiškiame gilią užuojautą jos dukrai L. Daugėlienei ir jos šeimai, sūnui A. Karpavičiui ir jo šeimai ir visiems giminėms ir apgailėjusiame netekę malonios draugės. Lai būna jai lengva Kanados žemė.

B. R. Vinskai
J. A. Zuliai
S. H. Thomson
B. J. Taylor
J. M. Milleriai
J. Sinkūnas
P. M. Daugėlai
J. A. Ylai
F. E. Laurusevičiai
A. R. Antanavičiai
V. Masienė
A. Pajuodienė
P. E. Pietryk
P. Lader
M. Pūrienė
V. Rimdeika
J. Petkus
B. L. Lukai
S. J. Kuisiai
I. Rukienė
J. B. Morkūnai
N. Berškienė
M. Vaitkienė
A. A. Gudžiauskai

W. S. Martin
J. R. Kuktarai
S. E. Paberliai
Ch. A. Narusevičiai
A. Guobienė
A. Balsienė
A. M. Berškiai
J. Valaitis
A. Jurgūtaitis
T. Rimdžius
T. Mackelis
J. Leskevičius
B. R. Palamar
J. E. Mackeliai
J. A. Morkiai
B. Janauskienė
V. Grinevičienė
M. Pauzienė
K. A. Ragauskai
A. Strolienė
A. Lapinskienė
A. Vaičiūlienė
A. Lubinsky
S. Zostaūtienė

Toronto, Ont.

Atviras laiškas lietuviams Brazilijoje

Gerbiamieji Draugai Pažangiečiai! Jau praslinko virš penketas dešimtmečių, kai San Paulo mieste pradėjo kurtis lietuviška kolonija. Pirmiesiems ateiviams taiti neužmirštami laikai. Kiek tada rūpesčių pergyventa, kad kokį darbą susiradus—duonos kasneliui užsidirbti, arba vakarui atslinkus kur galvą priglausti—nakvynę gauti?

Paskiau atsirado ir kitokie reikalai. Atsimenate, Draugai, kaip energingai buvo steigiamos pirmosios mūsų organizacijos? Taipogi niekada nebus pamiršta ir tokie baurūs faktai, būtent, su kokia žvėriška neapykanta bei įniršiu, iš Kauno atgūžėje, tautininkėliai su klerikalais skundė mus S. Paulo policijai. O ši patikėjusi tu ponų melams, be jokios atodairos grūdė mus į karcerius ir po to, kaip kokius ekstremistus, trėmė iš Brazilijos. Šitai, nuo 1930 iki 1948 metų, buvo areštuoti net 73 draugai ir iš jų tarpo 34 ištremti.

Todėl, kaip buvęs sanpauilietis ir pažangaus judėjimo dalyvis, (pergyvenęs keturis areštus ir vieną ištremtį), noriu šiuo laišku Jus, Draugai, išpėti, kad lig šiol S. Paulo mieste dar tebesišlaist, savo laiku išaiškintas ir visų pasmerktas, kaip lietuvių darbininkų išdavikas, tautininkų ir klerikalų šnipas, Jonas Gerulaitis.

Taip, Gerbiamieji Draugai, tai tas pats niekšas, S. Paulo žvalgybos šunelis, 1932 m. kovo 18 d. Santanos priemiestyje, susekęs laikraščio "Darbininkų žodis" slapta spaustuvę, išdavė žvalgybai ten dirbusį Albiną Kyną ir kitus draugus.

Tačiau valkatai Gerulaičiai tos išdavystės tada nepakako. Pradėjęs šliaužioti šnipiškais šuntakiais, gobšumu apsvaigęs—ko greičiau pralobti, paskubėjo net trims ponams tarnauti. Štai, nors S. P. žvalgyboje imdavo pavastovį algą, tas pašlemėkas keliaklūpsčiaudamas smetoninių šnipų vadeivai kapitoniui J. Čiuvinskui, (kuris oficialiai dirbo Liet. konsulate 2-uoju sekretoriu) už specialius "užsakymus" rinko sau doleriukus, o tretysis jo "darbdavys" buvo aferistas kun. B. Sugintas.

Kaip atsimenate, Draugai Sanpauiličiai, po "D. ž." spaustuvės netekimo, provokatorius Gerulaitis įvykdė dar vieną didelę išdavystę. Tik per pora savaitių, jam nurodinėjant tada iš butų ir darbuvių, žvalgyba suėmė net 27-nius lietuvius, kurių tarpe buvo draugai J. Bubėnas, A. Cerniauskas, B. Šabrinskas ir kiti aktyvūs veikėjai. Betardant visus žiurkinius kankino ir po to išvežė į Rio de Žaneiro kalėjimą, o iš tenai, kaip sunkiausius nusikaltėlius, nutrėmė į salos Ilha Grendė katorginių darbų koloniją.

Bet ir po tokios masiškos draugų gaudynės progresyvi veikla vėl pradėjo sukintis apie naują nelegalų laikraštį "Mūsų žodis". O tuo metu šnipas Gerulaitis jau buvo apsirūpinęs tramvajų kompanijos slapto kontrolieriaus "tarnyba". Labai tinkama vieta darbininkų sekliui. Be to, kurį laiką, jis dar bandė verstis žemės sklypų "pardavinėtoju". Siūlėjo tautiečiams Piedade apylinkėje pigius sklypus. Apie šitoki "patarnavimą lietuviams" tas "biznierių" net išdriso pasiskelbti Uckaus-Dutkaus savitraštyje "Liet. Aidas Brazilijoje". Tik lietuviškose suiegoje jo niekas nebematydavo.

Tačiau ir po 1932-ųjų metų išdavysčių dar ilgai jutome

Gerulaitiko šuniška kandžiojimas. Nuo 1933 iki 1948 metų, įvairiomis aplinkybėmis, į žvalgybos nagus pateko ir tapo ištremti A. Jurekus, J. Minkauskas, L. Puodžius ir kiti, viso dvidešimts susipratusių tautiečių. Tai vis provokatorius Gerulaitis juodų darbų sąskaita.

O pernai, t. y. 1981 m. gegužės 23 d., S. Paulo liet. jėzuitų laikraštukas "Mūsų Lietuva" štai kokią "naujiną" paskelbė:

"Jonas Gerulaitis iš Agua Fria, Tucuruvi, (Sao Paulo) ir Antanina Saurusaitienė iš Sao Cristovao (Rio de Janeiro) . . . sumainė aukso žiedus". Taigi, išėina taip, jog jis dabar susidėjo su ta pačia Antanina Bernatavičiute, kuri 1932 m. išgrūdusi apie savo sužadėtinio, t. y., Gerulaičio niekšybės, iš gėdos pabėgo net į Rio de Žaneirą. O tenai, atsiradus progai, kaip mat ištekėjo už turtingo pono J. Saurusaičio, kuris anot J. Daugėlos (žiur. kn. "Lietuvių Brazilijoje" 281 psl.) Lietuvoje pasigrobęs iš "Ukininkų s-gos Pieno perdirbimo bendrovių centro kasos per 20,000 litų", atskrido į šilts kraštus. Šitai panelė Antanina, bėgusi nuo žvalgybininko, susudėjo su aferistu. Lietuvių tarpe tai ne mažas įvykis. Pagaliau, senatvėje ta ponija netekus gėdos, nei savigarbos, vėl grįžo į S. Paulą. Mat kaip skelbė jėzuitai: "religinis vedybų aktas, su kun. P. Urbaičio paslauga, įvyko jaunikiu namuose". Taip, ne kur kitur, tautai įvyko, o pas patį "jauniki".

Taigi, kaip pasirodo, tas lietuvių pardavikas jau net solidžiu "senjoru" ir nuosavo namo savininku tapo. Vadinasi dabar tam pašlemėkui, kadaise apsimetus bedarbiu ir besilandant po tautiečių butus jau nereikia laukti koki kas nors jam pasiūlys pietų ar vakarienės lėkštę. Žinoma, tai praeties gyvenimo faktai, bet jų nei pats "senjoras" dabar nepaneigs. Tik sumoka suprasti, kaip tas apsusęs žmogysta, be jokios profesijos, vien tik išdavysčių kaina susikrovė tiek kapitalo, jog pakako net nuosavam pastatui susireisti.

Beje, kaip tada "M. L." skelbė: tame "akte" dar buvo ir pora "liudininkų", beabejonės tikrai paties "jaunikiu" vertu. O kas jie tokie? Vienas tai Vilhelmas Kizelis, (pažinojau Mokoje kaip Vilių Kizelij), kuris dar 1932 m. Mokos priemiestio vienoje aktyvistų būrelio fotonuotraukoje stovi greta J. Grinevičiaus, A. Grimžos ir J. Valiuko, truputėlį vėliau areštuotų ir ištremtų į Lietuvą. Taigi, tas Kizelis anomet jau buvo Gerulaičio agentu Mokoje. Antruoj "liudininku" yra ne kas kitas, o Antanas Dutkus, kuris dangstydamasis liberalo ir net socialisto kaukėmis redaktoriatu K. Uckaus "L.A.B." savitraštyje. Dar 1935 metais tam savitraštyje tarp nuolatinių šmeižtų prieš darbininkų revoliucinį judėjimą, tas pats ponas Dutkus išdriso paskelbti baurią provokaciją: "Mūsų žodis" būk tai leidžia Albinas Kynas. To ir pakako, kad po nekuriu laiko, žvalgyba ap-

tiktų drauga Albiną ramiai gyvenantį S. Andrė mieste ir dirbantį ne slaptoje "M.ž." spaustuvėje, kaip tada spėliojo provokatorius Dutkus, o Matarazo metalurgijos fabrike. Už paskelbtą melą Liet. konsulato skirtos premijos Dutkus nebegavo, nes "M.ž." spaustuvę lokalizuoti nepavyko, bet savo tikslą jis dalinai atsiekė. A. Kynas tapo areštuotas ir po žiaurių kankinimų ištremtas.

Po viso pušimčio metų išdavikas Gerulaitis, kaip man atrodo, ne tiek dėl vedybinių išgertuvių pernai sukviėto savo patikimus bendrininkus, Kizelij su Dutkum, o dėl to, kad "atskleis" bendros veiklos prieš pažangiečius metines. Pona užsiėmė savo "pergalėmis" pasidžiaugti. Bet tai bergždžios pastangos. Ir tegul jie įsikala galvon, jog ir po tiek metų, jų juodi darbai yra nepamiršti. Taigi, nei per jokus "žiedų mainymus" nusiramimo nebesuras. Net ir pats dvasiškas tėvelis, kun. Urbaitis, pas savo dievilį neįmaldaus jiems taip trokštamos "gausios viešpaties palaimos". Nes lietuvių emigracijos istorijoje tie ponai bus pasmerkti, kaip darbininkų išdavikai, savo tautiečių persekiotojai.

Draugai Pažangiečiai, šį laiška noriu baigti su kadaise girdėta bibliška legenda. Tai labai sena legenda apie apaštalią Judą, kuris už 30 sidabrinių fariziejams pardavė savo mokytoją Jėzų ir po to sąžinės graudžiamas, nusipirkęs virvę, pasikorė ant medžio šakos. O lietuviškam Judai-Gerulaičiui pardavusiam S. Paulo žvalgybai ne viena, bet arti šimto tautiečių, sąžinė visai neprabudo ir jis nenuėjo bibliškojo Judos pėdomis—nepasikorė. Vieton storos virvės jis, ten už Santanos kalvų esančioje, Tukuruvy priemiestyje, Agva Eria apylinkėje nusipirko nameliukštį. Beabejo, dabar tas Judas iš miesto centro važinėdamas pro Santana viada prisimena savo ne tik pirmuosius "30 sidabrinių" už ten buvusią "D.ž." spaustuvę, bet ir visus "honorarus" už kiekvieną žvalgybai išduotą lietuvių darbininką!

Draugai! Būkite atsargūs! Saugokitės to Judos ir jo bendrininkų!

Linkiu Jums, Draugai, sėkmės gyvenime!

Antanas Zokas
Buvęs "M.ž." ir "T." Red. narys

Brussels.—NATO gynybos reikalų ministrai bus supažindinti su JAV ir Tarybų Sąjungos atominio arsenalo balansu. Pranešimą apie tai ir apie naujai numatomas JAV MX branduolinius raketas jiems padarys JAV gynybos ministras Caspar Weinberger.

Washington. — National Weather Service oro prognozės vedėjas Dr. Donald L. Gilman tvirtina, kad ateinanči žiema galinti būti palyginti švelni Amerikos rytinėje dalyje, bet šaltesnė ir drėgesnė Vakariniėje. Šalčiausia gali būti šiaurvyčių Nevadoje, šiaurvakarių Utah ir pietinėje Idaho valstijos dalyje.

Sveikinkite savuosius per "Laisvę"

Su žiemos šventėmis, su Naujaisiais Metais sveikinkime savo artimuosius per laikraštį "Laisvę". Bus laikraščiui parama ir pasieksite visus su vienu parašymu. Bet nedelskite—tuojau prisiųskite savo sveikinimus. Kaina \$10.00

ADMINISTRACIJA

Nuotraukoje: 1982 metų TSRS valstybinės premijos laureatė Kauno "Drobės" vilnos gamybinio susivienijimo audėja Valerija Aksamitauskienė.

Nuotraukoje: 1982 metų TSRS valstybinės premijos laureatas Kapsuko rajono I. Černiachovskio kolūkio laukininkystės brigadininkas Julius Dumbliauskas.

TSKP Centro Komitetas ir TSRS Ministrų Taryba paskyrė 1982 metų TSRS valstybinės premijas didelei grupei sąjunginio socialistinio lenktyniavimo pirmųjų, mokslininkų, konstruktorių, mokslinio tyrimo kolektyvų vadovų, kai kuriems rašytojams, kompozitoriams, teatro veikėjams, kinematografininkams, architektams, dailininkams.

Tarp 1982 metų TSRS valstybinėmis premijomis apdovanojusių sąjunginio socialistinio lenktyniavimo pirmųjų—Kauno vilnos gamybinio susivienijimo "Drobė" audėja Valerija Aksamitauskienė ir Kapsuko rajone I. Černiachovskio kolūkio laukininkystės brigados brigadininkas Julius Dumbliauskas.

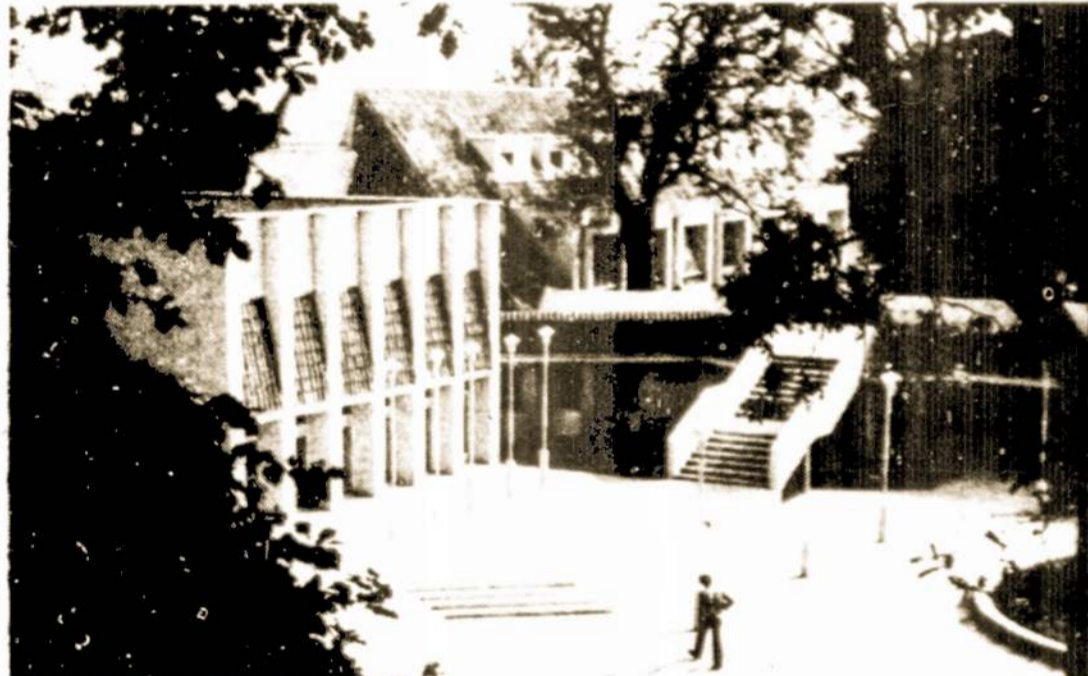
K. Jurelės ir M. Baranausko nuotraukos

Pirmoji automatinė telefono stoties eilė stojo rikiuotė Vilniuje, naujame Viršuliškių gyvenamajame rajone. Ji turi 10 tūkstančių numerių. Montuojama antra tokio pat pajėgumo eilė. Naujoji stotis aptarnaus ne tik Viršuliškes, bet ir netoliese statomas Šeškinės bei Justiniškių rajonus. Viršuliškių ATS—aštuntoji mieste, Abonentų skaičius Lietuvos sostinėje kasmet vidutiniškai padidėja šešiais tūkstančiais. Siemietį miesto telefono tinklą įjungtas šimtatūkstantis abonentas.

Nuotraukoje : Naujoji Viršuliškių automatinė telefonų stotis.

A. Sabaliausko nuotrauka

Juodkrantėje atidaryti 230 vietų nauji Vilniaus baldų kombinato poilsio namai "Ažuolynas", pastatyti pagal architekto Eugenijaus Guzo projektą. Naujieji poilsio namai—didžiausi Juodkrantėje.

Nuotraukoje: Vilniaus baldų kombinato poilsio namai "Ažuolynas" Juodkrantėje.

B. Aleknavičiaus nuotrauka

Prieš penkerius metus Salčininkų pakraštėje po atviru dangumi buvo pradėtas kurti gamtos muziejus. Dabar čia jau stovi nemaža medžio skulptūrų, gražioje alėjoje sugulė idomėsnai akmenys, suvežti iš daugelio respublikos rajonų, palei kelią iškilio pavėsinės, pasakų namelis ant vištos kojėlės. O muziejaus įkūrimo iniciatorius ir medžio skulptūrų autorius Lietuvos KP Salčininkų rajono komiteto antrasis sekretorius Česlovas Visockis brandina naujus sumanymus, kuria naujas medžio skulptūras, ieško idomių akmenų. Muziejus plečiasi ir gražėja.

Nuotraukoje: C. Visockis prie vienos iš skulptūrų.

K. Jankausko nuotrauka

Kęstutis ir Liuda Grybauskai—žinomi lietuvių pianistai. Per dvidešimt savo koncertinės veiklos metų jie koncertavo visose tarybinėse respublikose, Maskvoje, Leningrade. Grybauskai daug koncertuoja su Lietuvos kameriniu ir simfoniniu orkestrais. Prieš keletą metų prie jų prisijungė ir sūnus Audris—Vilniaus konservatorijos diplomantas. Nuotraukoje: Liuda, Kęstutis ir Audris Grybauskai repetacijos metu. G. Svitovaus nuotrauka

San Francisco-Oakland, Cal.

LAIKRAŠČIU VAJIAUS REIKALAI

Paragindama atnaujinti prenumeratą "Laisvė", Ona Misevičienė (Anna Miswick) iš Santa Rosa, atsinaujinusi "Laisvę" ir aukojo \$150 fondui. Ona seniau gyveno Yonkers, N. Y. Ji visuomet gausiai rėmė "Laisvę".

Margaret Mozūraitienė iš San Leandro, užmokėjo prenumeratą į Lietuvą ir aukojo po \$50 "Laisvėi" ir "Vilniai", taipgi aukojo \$30 "Laisvės" fondui. Tai kita draugė, kuri nesnaudžia namuose bet lanko Senior Citizens susirinkimus, parengimus ir visus kitus tarptautinius įvykius.

Marytė Baltulionytė, atsinaujino savo prenumeratą ir atnaujino tris į Lietuvą. Taipgi aukojo \$30 "Laisvės" fondui. Tai kita draugė, kuri nesnaudžia namuose bet lanko Senior Citizens susirinkimus, parengimus ir visus kitus tarptautinius įvykius.

Taraskai atnaujino savo prenumeratą ir vieną Lietuvą. Aukojo \$25 atminimui Taraskienės mirusių tėvelių—Antaninos ir Baltraus Chuladų, iš Lawrence, Mass. Ks. Karosienė atnaujino sau prenumeratą ir keturias į Lietuvą. Jinai aukojo "Laisvės" fondui kai neseniai buvo New Yorke, taipgi vasaros metu. Visi žino, kad Ksaveras visuomet užimta su apšviestos darbai. Tai pavyzdinga draugė.

Telda King, mūsų darbšti narė, atnaujino prenumeratą ir aukojo \$20 prieš porą mėnesių atminimui mirusios sesutės Josephine.

Marytė Giniatienė iš Santa Clara, Cal. taipgi užmokėjo savo prenumeratą, aukojo \$13 "Laisvės" fondui ir \$5 LLD 198-ajai kp.

J. V. Rowland, San Francisco, atvykęs iš Pennsylvania, kur turi motiną ir kitų

giminių tvarko savo užėgą San Francisco, tad visuomet labai užimtas darbais, betgi atnaujina prenumeratą ir aukojo \$13 "Laisvėi".

Charlotte Wallan (Volengevičienė) dabar gyvenanti Oakland, Cal. o pirmiau Montello, Mass., atnaujino prenumeratą ir užmokėjo LLD kp. Charlotte skundžiasi, kad jos apylinkėje draugai vieni išmirė, kiti persikėlė gyventi kitur, tai jai nesmagu, kadangi toliau nuo mūsų visų gyvena.

A. V. Valaičiai, pirmiau gyvena Hayward, Cal. dukrelė persikėlusi gyventi į Oregon, jie irgi persikėlė į West Linn, Oregon. Mūsų LLD kuopa pas juos Haywarde turėjo keletą parengimų. Jie atsinaujino prenumeratą ir aukojo \$8 LLD kuopai.

Stasys Grubliauskas (Grublin) iš Foster City, Cal. pirmiau gyvena So. Boston, Mass., po ilgos ligos ir senatvės (93 m.) numirė lapkr. 14. Palaidotas Bostono apylinkėje prie pirmiau mirusios žmonos. Jis buvo mūsų laikraščio skaitytojas, ir, kiek išgalėjo juos rėmė.

Ona Daivienė, sena cleveandietė, tarpe 91-92 metų, dėl prastos sveikatos, mažai bemato, turėjo palikti savo namus, pasiduoti prieglaudai. Ją prižiūrėdavo kaimynai. Jos adresas Mrs. Anna Davis, c/o West Convalescent Hospital, 1250 Winchester Blvd., San Jose, Cal. 95008.

Užuojauta nuo mūsų visų šeimai dėl mirusio S. Grubliausko, reiškiamė užuojautą ir linkime išvertmės Onai Daivienei.

Dekoju visiems už atnaujinimą prenumeratų ir už aukas.

Violet Taraskienė LLD 198 kuopos vajininkė

IVAIROS ŽINIOS

Damascus, Sirija. — Palestinos Vadavimo Organizacijos centro taryba, po triukšmingų posėdžių, užpėreita penktadienį pareiškė, kad prez. Reagano planas Palestinos autonominei valstybei Vakariniame Jordano Krante ir Gazoje, su Jordanu, esan nepriimtinas. Prezidentas kaltinamas, kad nesulaukęs nepriklausomos Palestinos valstybės ir dar už tai, jog JAV nepripažįsta PLO kaip vienintelio Palestinos žmonių atstovo.

Tel Aviv. — Izraelio Vyriausio Teismo teisėjo Yitzhak Kahan vadovaujama trijų asmenų tyrimo komisija pranešė, jog dalyvavusieji apklausėjimuose ryšium su palestiniečių žudynėmis Beirute stovyklose turės pateikti naujos informacijos. Lapkričio 24 d. savo pareiškime tyrimo komisija nekaltina tiesioginiai nei premjero Begino, jo užsienio reikalų ir gynybos ministrų, bet implikuoja, jog jų vaidmuo nesąvisiškai aiškus. Opozicija laukia, kad gal Begin atstatai darys ir pakelbs naujus rinkimus.

Beirut. — Libano prez. Amin Gemayel formaliai kreipėsi į JAV, Prancūziją ir Italiją, kad jos padidintų savo karių skaičių bent penkis tūkstančiais vyrų. Kariumenė reikalinga tolimosei tvarkai palaikyti karų sunaikintame krašte.

London. — Didžiausia britų organizacija, kovojanti už branduolinių nusiginklavimą, Campaign for Nuclear Disarmament, turinti arti 250,000 pritarėjų, savo metinėje konferencijoje nubalsavo organizuoti pasipriešinimą prieš JAV raketų dislokavimą D. Britanijoje.

Washington. — Prasidėjo prez. Reagano paskelbtos MX branduolinių raketų planavimo kritikas. Pereitą sekmedienį senatorius Ernest Hollings, demokratas iš South Carolina, per TV pareiškė, kad Kongresas nepašalins tam planui lėšų. Jis yra ginklavimosi lėšų skyrimo pakomitete.

Maskva. — Pirmojoje gruodžio pusėje TSRS ir Suomija pasiekė atkštų pareigūnų vizitais. Suomiją lankys TSRS premjeras Nikolaj Tichonov, o Tarybų Sąjungoje lankysis Suomijos prezidentas Mauno Koivisto.

Washington. — Prez. Reagano, spaudžiamas Kongreso vadų, lapkričio 23 d. pasiūlė penkerių metų programą pataisyti JAV kelius bei tiltus ir padėti masiniam transportui. Tai būtų \$32.9 milijonų suma, kuri sudarytų įvedus 5 centų federalinius gazolinio taksus.

New York. — New Yorko valstijos vyriausiasis prokuroras pranešė, kad dvidešimt penktos pieno kompanijos per pastarąjį dešimtmetį "išmėlė" iš vartotojų milijonus dolerių, sutartinai keldamos pieno produktų kainas. Kaltninkai nubausi piniginėmis baudomis ir vartotojams turės sugrąžinti \$6.7 milijonus.

Pataisa

Praėjusią savaitę "Laisvėje" šeštame puslapyje P. V. rašė apie Anne Yakstis. Pirmame sakinyje įvyko klaida—Anne rašė, kad prisūnė čekį vertės \$70, o spaustuveje statant parašyta \$10. Atsiprašome. Red.

Detroit, Michigan

Mirė gėlininkė
Po ilgos ligos, mirė žinoma gėlininkė, Antoinette Webber (Vebrūtė), sulaukusi 70 m. amžiaus. Ji sunkiai sirgo ir mirė sesutės Mary Barsh, namuose Toledo, Ohio, lapkričio 15 d. Laidotuvių direktorė, Yolanda Bauža Zaprackienė, parvežė į savo koplyčią Detroito ir velionė buvo palaidota Evergreen kapinėse prie jos tėvelių; Kazimiero Vėbros, kuris mirė 1953 m. ir Frances Vėbrienės mirusios 1956 metais. Laidotuvės buvo privatiškos. Jose dalyvavo tik šeima.

Prie grabo atsiveikimo laidotuvių direktorė Yolanda Bauža Zaprackienė. Velionė dideliame nuliūdime paliko dvi sesutes: Mary Webber Barsh ir Adele Webber Chepaitis, taip pat svainį Edward Chepaitis, taipgi gimines Tarybų Lietuvoj.

Velionė buvo gerai žinoma gėlininkė per 38 metus; jos gėlių krautėvė buvo vadinama Harper Canton Florist. Ji lietuviams patarnavo gražiomis gėlemis prieinama kaina. Ji mylėjo lietuvius, turėjo mums prielankią širdį. Buvo Detroito Lietuvių Vaidžos Būto išdininke iki susirgo ir Detroito Lietuvių Klubu narė. Lietuviai mielos gėlininkės labai pasigės.

Kita mirtis

Lapkričio 9 d. mirė Richard Nienuis, sulaukęs 37 metų amžiaus. Buvo pašarvotas Sajewski laidotuvių namuose, palaidotas lapkričio 11 d. St. Hedwig kapinėse. Laidotuvės buvo privatiškos. Velionis dideliame nuliūdime paliko žmoną Judy; 9 metų sūnų ir 7 metų dukrą; taipgi savo tėvelius, Frank ir Mary Nienuis ir daug kitų giminių bei draugų.

Velionio tėvelis Frank Nienuis yra Detroito Lietuvių Klubu narys priklausau prie LDS bowlerių ir kitose paangios organizacijose. Gaila jauno vyro. Kai velionis buvo jaunas, ir jo tėveliai dirbo, jį daugiausia prižiūrėdavo Anna Demskienė-Dočkus. Netekusi tokio jauno žmogaus visa šeima ir mūsų Onytė labai susijaudinė.

Kanadaj

Su laikraščiu vajuos reikalais, turėjau važiuoti į Kanadą. Ten su windsoriete Julia Svirpliene aplankėme gerai žinomą windsorietį George Kodis. Pirmiau buvo pranešta jog George Kodis pereitą žiemą ant ledo sugriuvo ir labai užgavo nugarą. Tūla laiką buvo ligoninėje, dabar poilsio namuose: Broulette Manor, 1547 Shaune, Tecumseh, Ontario (apie 16 mylių nuo Windsoro).

George Kodis tuose namuose gražiai gyvena, bet važinėja ratukais. Jis atnaujino laikraščius "Laisvė" ir "Vilni" sau ir savo giminėms Lietuvoj ir užmokėjo duokles Detroito Lietuvių Klubui. Tikime jog jis greitai laiku sugrįš namo Windsore.

Nepamirškime gero pažangiečio; aplankykime jį tuose namuose arba pasiūskite kortelę ar laiškėlį į namus: 811 Walker Road, Windsor, Ontario, Canada N8Y-2N4. Jo šeimininkas jam pristato laikraščius ir laiškus.

Serga klubietiai

Susirgo visiems gerai žinoma pažangietė-klubietė Anna Daukus. Lapkričio 18 d. pateko į St. Mary ligoninę, Livonia, Michigan. Sunegalavo jos širdelė. Sveikata jau gerėja, ir tikimės kad vėl ją matysime susirinkimuose. Jos dukrė, Lillian Gugas, sūnus Albert Litvin ir marti Albena Litvin buvo labai susirūpinę. Per daug metų ji buvo

Moterų Pažangos Klubu pirmininkė ir visų kitų pažangiųjų organizacijų narė. Pasiūskime jai kortelę į namus: 6862 Longacre, Detroit, Michigan 48228.

Staiga susirgo klubo finansų raštininkas ir LDS Centro prezidentas Servit Gugas. Ir jam sunegalavo širdis. Jis randasi Providence ligoninėje. Jo žmona Ruth Gugas labai susirūpinusi, bet tiki, kad geras daktaras jam širdį sutvarkys. Jis jau ne kartą yra buvęs Providence ligoninėje, kuomet jį širdis pradėdavo nenormaliai plakti. Pasiūskime ir jam kortelę į namus: 9128 Dale, Detroit, Michigan 48239.

Buvo sunkiai susirgusi mūsų Klubu šeiminkė Antoinette Garelis. Ji buvo patekusi į Sinai ligoninę, bet daktarai ją gydė, ir ji jau dalyvauja Klubu, Sorority, LDS ir bowlerių susirinkimuose.

Kitas klubietis, Paul Lapenis, irgi pergyveno širdies priepuolį, ir per tūla laiką buvo ligoninėje. Nors dabar nedirba, ir sveiksta savo šeiminkės Alice Sharkie priežiūroj. Malonu, kad lapkričio 26 d. jau dalyvavo ir Klubu susirinkime.

Linksma matyt Antoinette Garelis ir Paul Lapenis pasveikūs, o sergantiems Servit Gugui ir Anna Daukus linkime greit pasveikt ir vėl dalyvaut mūsų tarpe.

Floridoj

Spalio 30 d. mamytė Teofilė Masienė ir aš pabėgome iš Michigano ir atsidūrėme St. Petersburg, Floridoj. Kelionė mašina buvo maloni. Buvo išpūdinga pamatyti kitas valstijas ir gyventojus. Dėl grašiančio blogo oro Michiganne, turėjome greit išvažiuoti, kad nepagautų sniegas. Palkome Floridą lapkričio 17 d. Buvome apstojusios motelyje ir pagelbstint buvusiai detroitietei, Adelei Klimavičienei, daug kur apvažinėjome; susitikome su draugais ir pažįstamais. Vieną dieną važiuome apie 60 mylių į Lutz, Florida, kur dabar savame name gyvena buvęs Klubu patarnautojas, Juozas Tamulis su žmona Elizabeth. Gražiai praleidome dieną. Dvi dienas praleidome važinėdamos į Miami. Ten apstojome pas detroitiečius-kanadiečius Alfonso ir Jean Vainalavičius jų puošniame apartamente Miami Beach. Aplankėme buvusias detroitietes Mary Budgin King ir Nellie Tamošūnienę. St. Petersburg mieste turėjome progą du kartus dalyvauti Lietuvių Senesniųjų Piliiečių Klubu; viešėjome pas Eleonutę Siaurienę, Adele Budrienę ir Emiliją Drobiene, atnaujinome pažintis su Jonu ir Margareta Mileriais, Valiu ir Verute Bunkais, Juozu ir Bernice Vaitkais, Adele Pakalniškiene, Elizabeth Shnerpūniene, Ievute Valley, Frank Mockapetris, Helen Sarkiūniene ir jos dukra ir sūnum Helen ir Richard Janulis ir daug kitų draugų ir pažįstamų.

Visur priėmimas buvo nepaprastai draugiškas ir malonus, taip kad mudviejų širdis traukia apsigyvent Floridoj, bet neimanoma. Dėkojame visiems Floridos lietuviams, kuriuos matėme ir atnaujinome pažinti; linkime Jums visiems geros sveikatos ir linksmai gyvent gražioj Floridoj. Stetanija

Binghamton, N. Y.

LDS 6-osios kuopos susirinkimas įvyko lapkričio 12 d. Susirinkimą pravedė kuopos pirmininkė Polly Maldakis. Dalyvavo visi valdybos nariai, išskyrus išdininke Helen Pagiegalą, kuri dėl ligos negalėjo dalyvauti. Valdybos raportai priimti.

Po susirinkimo buvo vaišės, kurias paruošė Helen Horskly. Po vaišių buvo filmų rodomas.

Sekantis susirinkimas įvyks gruodžio 10, pirmą valandą po pietų. Bus vaišės. Filmų rodomas ir valdybos rinkimai ateinančioms metams. Prašau visus narius dalyvauti.

K. Thomas

Gražina Parką

New York. — Savometu buvęs populiarus Union Square parkas, kuriame vykdavo įvairūs politiniai mitingai ir iš kurio prasidėdavo eisenos, pastaruoju metu labai apšviestas, ateinančio pavasario pradžioje igaus naują veidą. Paskirta \$1.5 milijono parkui pertvarkyti. Pagrindiniai numatoma jį pertvarkyti per ateinančius metus. Tai dar pareikalas papildomų \$5 milijonų.

LDS 1 ir 13 kuopų nariams

Gruodžio 12 d., 1 val. p. p., Laisvės name, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y., įvyks LDS 1 ir 13 kuopų susirinkimas, kuriame bus išklausti delegatų iš LDS seimo raportai ir bus renkamos abiejų kuopų naujos valdybos 1983 metams. Apkalbėsime praėjusį bazarą (flea market).

Po susirinkimo bus vaišės (Christmas party) ir bus išstatyti atlikusieji bazarui suvesti dalykai. Bus galima juos įsigyti. Kviečiame ir nenarius.

LDS 1 kp. Valdyba

Serga

Lietuvių Darbininkų Susivienijimo prezidentas Serge Gugas praėjusį šeštadienį pasidavė ligoninėje. Šiuos žodžius rašant daugiau informacijų neturime.

Linkime draugui greit sustiprėti.

LDS izdo globėjos Ruth Bell sūnus John pergyveno didelę avariją. Jam vairuojant mašina, kai sustojo prie raudonos šviesos, kita mašina smogė į jo mašiną.

BRIEFS

In the "Newsday": "A controversy may be hovering over Nancy Reagan with the report that on three occasions she has used helicopters from the presidential fleet to make solo trips to Camp Davis, at a cost of \$3,110 to taxpayers."

White House records show that Nancy made the following chopper hops to the presidential retreat in Maryland's Catoctin Mountains: • Jan. 29, 1981, accompanied by Los Angeles decorator, Ted Graber, to inspect the quarters for the first time.

• Last Sept. 10 and Oct. 29 to meet her husband, who had flown to the camp from Andrews Air Force Base following out-of-town trips.

Normally when traveling alone, first ladies make the journey by car, which takes about 90 minutes, and fly by helicopter only when with their husbands. Each air trip takes 35 minutes and costs \$772.72, a figure based on White House data that put the operating cost of Marine whirlybirds at \$1,334 an hour."

Proper diet can control diabetes and cut back on the need for drugs, says a top medical expert.

A hospital for alcoholics uses high-pressure tactics, including kidnapping skid row bums, to fill its beds and boost its profits, claim two former counselors. They charge that the Raleigh Hills

rehabilitation center in El Cajon, California, runs a "boiler room sales operation, complete with quotas designed to sign up patients and generate profits."

Thanksgiving! We are still thinking how we spent it. Every holiday leaves us impressions, memories...

My Thanksgiving really started Saturday before "Thanksgiving with a very delicious turkey dinner and good company in Laisvės hall arranged by the New York Aido Chorus. It was very enjoyable indeed especially the slide show after the dinner by chorus leader Mildred Stensler.

Actual Thanksgiving day was brightened by the visit to Walter and Bronė Kershulis. We spent several hours together, had a nice dinner, good talk and I kept thinking how amazing it really is how those two people keep on going regardless of their health problems and very high age. They keep up their home, receive company...

It's wonderful! A sample of our people—strong, spirited. They have worked in our organizations practically all of their lives without looking for any awards and spending their retirement with dignity.

Besides celebrating the Thanksgiving there was another good reason to have a toast. That day marked Bronė's 70th year in the United States.

It was good to be with them. Ilse

Walter and Bronė Kershulis in 1975. Banga Lukoševičienė from Lithuania is presenting a "juosta" for Walter's 87th birthday. Picture is taken by their home in Brooklyn, N. Y.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Agota Klimienė

mirė 1948 m. gruodžio 6
Daug metų jau prabėgo nuo jos mirties, bet mūsų mielos Mamytės niekad nepamiršime.
EMILJA—dukra
Englishtown, N. J.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Kazio ir Onos Nečiunsky

Mūsų mylimas tėvas Kazys gimė 1890 m. gruodžio 7 d., mirė 1977 m. rugsėjo 18 d. Mūsų brangioji mamytė Ona gimė 1890 metais, mirė 1954 m. gruodžio 7 d.
Su dideliu liūdesiu ir pagarba mes prisimename abu tėvelius. Mes, jų dukros, buvome tikrai laimingos turėdamos tokius tėvelius.

ADELA ir ALDONA—
dukros ir šeimos

LAISVĖ
Weekli
102-02 Liberty Ave.,
Ozone Park, N. Y.
Telephone: 6
Area Code

NO. 48

KRIŠČIAI

Bedarbių eilė Izraeliui gelbėti Vakarų Europą "Kreipiamasis gyvenantis Mūsų laikraštis"

IEVA M

Lapkričio 12 eilėse buvo darbininkų, apie 12 milijų jau pasiekė era—taip prapartmentas. Iškaitomai vyrų Jaunuolių metų amžiaus centų bedarbių pe 20.2 procentai jau nukentė—į centai bei d kalbančiųjų darbu.

Skaičius bje didžiausi Michigan 14.2%, Illinois 11.2%, New York po 9.9, Texas 7.6% sets 7.2%

Kalbant bedarbius, skaitome JAV senatų komitetas sionistams 11.5 bilijon 1983 metar Patvirtintu lietuvių Izraeliui milvimo. Ekspandinta lru, kas 5 milijonus d

Vakaru staruju me siorde aiškaire, karinkimose. Judėj nusiginkla de laimėj protestu ir balsavi paveikė.

Penkios būtent: S Ispanija, Vokietija bei libera Zmonės darba, g puolima, mesj kre ginklu ka

Kiekvi ju turėtu skaityti: pantj at: "Krei gyvenam" Ka ga šaukimo legatu: šaliu pri parodo baime. "kad bū duolinio metu gr Šioje sąjungir su tauti gijos "I kalbėjo pirmiinit tronis.

"Laisvė šlubuoji: pratęsti